Stichting LLM Legal
Mr. T.A. (Tom) Knijp
Radarweg 29
1043 NX Amsterdam
020 – 800 61 35

Rechtbank Midden-Nederland
President mr. P.E.M. Messer-Dinnissen
Postbus 16005
3500 DA Utrecht

Amsterdam, 26 mei 2022

Betreft: klaagschrift ex art. 26 Wet RO n.a.v. Volkskrant-artikel mr. Engbers d.d. 19 mei 2022

Edelachtbare Vrouwe,

Langs deze weg dien ik een klacht ex art. 26 RO in tegen mw. mr. M.A.A.T. (Marieke) Engbers, als senior rechter verbonden aan de Rechtbank Midden-Nederland.

Hieronder ga ik nader in op de verschillende klachtonderdelen.

1. Feitelijke toedracht

1.1. Op 19 mei 2022 heeft mr. Engbers een opiniestuk gepubliceerd in de Volkskrant **(productie 1)**.

1.2. Het artikel heeft de titel

> Kinderen worden echt niet uit huis geplaatst om een belastingschuld

en als koptekst

> Kinderrechters gaan alleen akkoord met een uithuisplaatsing als sprake is van een onveilige opvoedsituatie. Financiële problemen zijn dan nog de minste zorg, zo leert de ervaring.

1.3. De publicatie is tevens online gepubliceerd op de website van de Volkskrant op het adres https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-kinderen-worden-echt-niet-uit-huis-geplaatst-om-een-belastingschuld~b345d9d1a/ **(productie 2)**.

1.4. Mr. Engbers schrijft haar stuk nadrukkelijk als kinderrechter. Zij identificeert zich expliciet en herhaaldelijk met haar functie als kinderrechter, bijv. door haar vermelding: *"Als kinderrechter heb ik vele machtigingen tot uithuisplaatsing afgegeven (overigens heb ik die ook wel geweigerd)."*

1.5. In de koptekst boven het artikel wordt duidelijk dat zij namens alle kinderrechters spreekt, althans die schijn wordt gewekt:

> Kinderrechters gaan alleen akkoord met een uithuisplaatsing als sprake is van een onveilige opvoedsituatie. Financiële problemen zijn dan nog de minste zorg, zo leert de ervaring.

2. Het verwijt aan mr. Engbers

2.1. Mr. Engbers heeft, door haar opiniestuk via de Volkskrant te publiceren, ernstig nadeel toegebracht aan de goede gang van zaken bij de rechtspraak of het in haar te stellen vertrouwen, zoals bedoeld in art. 46c sub c Wrra.

2.2. Voorts heeft mr. Engbers, door haar publicatie, de waardigheid van het rechterlijk ambt haar ambtsbezigheden of haar ambtsplichten verwaarloosd, zoals bedoeld in art. 46a sub a Wrra.

2.3. Haar opiniestuk is qua toonzetting ongenuanceerd, en in categorische termen en vanuit een felle en emotionele grondtoon geformuleerd.

2.4. Haar opiniestuk is nodeloos grievend voor slachtoffers van de toeslagenaffaire en de jeugdzorgaffaire, en stelt hen op een generaliserende manier in een kwaad daglicht.

2.5. Haar opiniestuk getuigt in inhoudelijk opzicht van tunnelvisie en een gebrek aan inzicht in relevante maatschappelijke bewegingen waar het gaat om jeugdzorg, en legt bloot dat zij onvoldoende begrijpt wat er werkelijk ten grondslag ligt aan hetgeen zij in haar zittingszaal en in schriftelijke stukken te zien krijgt.

2.6. Mr. Engbers kan niet langer vertrouwd worden als kinderrechter. Een ouder of kind die in een omgangs- of gezagskwestie met kinderrechter mr. Engbers wordt geconfronteerd, weet – vanwege dit opiniestuk – voorshands dat zij in beginsel steeds geneigd zal zijn om voetstoots op de informatie van de Raad voor de Kinderbescherming of de gecertificeerde instelling (GI) te vertrouwen. Daarmee weet je als ouder of kind, wanneer mr. Engbers als kinderrechter betrokken zal zijn, dat je per definitie op achterstand staat ten opzichte van de wederpartij, en dat daarmee niet in ieder opzicht vanzelfsprekend is dat de procedure onpartijdig zal verlopen.

2.7. Mr. Engbers heeft niet alleen afbreuk gedaan aan haar eigen rechterlijke onpartijdigheid, maar door namens alle kinderrechters te spreken, en daarbij – gelijk al in de koptekst boven het artikel – haar specifieke zienswijze namens “kinderrechters” als ‘de waarheid’ naar voren te brengen, doet zij daarmee afbreuk aan de rechterlijke onpartijdigheid van alle kinderrechters, en aan de waardigheid van het rechterlijk ambt.

2.8. Met haar opiniestuk beïnvloedt zij ook haar collega’s in de kinderrechtspraak en andere betrokkenen in de jeugdzorgketen nadelig, aangezien zij door haar opiniestuk zouden kunnen worden gesterkt in hun overtuiging dat de jeugdzorg in Nederland eigenlijk wel goed is geregeld. Doordat zij benadrukt dat zij het opiniestuk schrijft in haar hoedanigheid als kinderrechter, wekt zij in het publieke domein de indruk dat andere kinderrechters haar zienswijze wel eens zouden kunnen delen. Al met al brengt zij hiermee de goede gang van zaken bij de rechtspraak, en het vertrouwen dat daarin mag worden gesteld, ernstige schade toe.

3. Juridisch kader: uitgangspunt

3.1. Voor de vraag in hoeverre iemand zijn of haar persoonlijke mening mag ventileren via de media, is steeds de vrijheid van meningsuiting zoals die o.m. in art. 7 Grondwet en 10 EVRM is neergelegd, maatgevend.

3.2. Ook voor de beoordeling van de vraag in hoeverre dat geoorloofd is voor een rechter, is de vrijheid van meningsuiting in beginsel het uitgangspunt.

3.3. Dat de vrijheid van meningsuiting ook in het geval van rechters wel steeds het vertrekpunt blijft, is niet meteen vanzelfsprekend. In Nederland is, na zeer lange discussie, pas in 1983 beslist dat ook ambtenaren onder de werking van de vrijheid van meningsuiting vallen.[1]

3.4. Uit jurisprudentie van het Europees Hof komt naar voren dat ook in art. 10 lid 2 EVRM de nadruk wordt gelegd op de rechter als ambtenaar, waarbij de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting zekere plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt. Het Europees Hof overweegt daarover in par. 64 van de uitspraak Wille/Liechtenstein (EHRM 28 oktober 1999, 28396/95):

> Since the applicant was a high-ranking judge at that time, the Court must bear in mind that, whenever the right to freedom of expression of persons in such a position is at issue, the "duties and responsibilities" referred to in Article 10 § 2 assume a special significance since it can be expected of public officials serving in the judiciary that they should show restraint in exercising their freedom of expression in all cases where the authority and impartiality of the judiciary are likely to be called in question.

3.5. In een ander arrest van het Europees Hof (Pellegrin/Frankrijk, EHRM 8 december 1999, 28541/95) wordt in par. 65 de verhouding tussen de ambtenaar en het bevoegd gekenschetst als een "special bond of trust and loyalty":

> The Court notes that in each country's public-service sector certain posts involve responsibilities in the general interest or participation in the exercise of powers conferred by public law. The holders of such posts thus wield a portion of the State's sovereign power. The State therefore has a legitimate interest in requiring of these servants a special bond of trust and loyalty.

3.6. In zijn arrest Pitkevich/Rusland (EHRM 8 februari 2001, 47936/99)[2] overweegt het Europees Hof dat dit temeer nog geldt voor een rechter:

> Given the prominent place among State organs which is occupied by the judiciary in a democratic society, the Court considers that this is particularly so in case of restriction on freedom of expression of a judge in connection with the performance of his functions, albeit the judiciary is not part of the ordinary civil service.

3.7. Het bevoegd gezag heeft op grond van art. 10 lid 2 EVRM dan ook aanzienlijke mogelijkheden om de vrijheid van meningsuiting van een rechter in te perken. De rechter is meer dan alleen

---

[1] Sietske Dijkstra, *De pratende, schrijvende en twitterende rechter: terughoudendheid troef*, p. 13; R. Bergamin en C.J.G. Olde Kalter, *Overheidspersoneel en grondrechten: verslag van de algemene vergadering gehouden op 28 november 1979 ter behandeling van de preadviezen van R. Bergamin en C.J.G. Olde Kalter*, Alphen aan de Rijn: Tjeenk Willink 1981; E. Verhulp, *Vrijheid van meningsuiting van werknemers en ambtenaren* (dissertatie UvA), Den Haag: Sdu Uitgevers 1996, p. 195-206.

[2] Dijkstra, p. 14, voetnoot 12.

maar een individu en een ambtenaar. In par. 118 van het arrest Lavents/Letland (EHRM 28 november 2002, 58442/00) overweegt het Europees Hof daarover:

> Quant à la démarche subjective, la Cour rappelle que la discrétion qui s'impose aux autorités judiciaires lorsqu'elles sont appelées à juger, doit les amener à ne pas utiliser la presse, même pour répondre à des provocations ; ainsi le veulent les impératifs supérieurs de la justice et la grandeur de la fonction judiciaire. En particulier, le fait, pour le président ou le membre d'un tribunal appelé à trancher une affaire, d'employer publiquement des expressions sous-entendant une appréciation négative de la cause de l'une des parties, est incompatible avec les exigences d'impartialité de tout tribunal, consacrées à l'article 6 § 1 de la Convention (voir Buscemi c. Italie, no 29569/95, §§ 67-68, CEDH 1999-VI).[3]

3.8. De vrijheid voor een rechter in het publieke domein zijn of haar mening te uiten, is dus weliswaar strikt genomen het uitgangspunt, maar is niettemin sterk ingeperkt. Een rechter mag in beginsel niet de pers opzoeken, zelfs niet om op provocaties te reageren, in kwesties waarover diegene als rechter moet oordelen. Dat past niet bij de hogere eisen van rechtvaardigheid en waardigheid die besloten liggen in het rechterlijk ambt. Een rechter mag niet in het publieke domein uitlatingen doen die een negatieve beoordeling van de zaak van een van de partijen impliceren. Dat is onverenigbaar met de rechtelijke onpartijdigheid.

4. Juridisch kader: jurisprudentie van de Hoge Raad

4.1. Er bestaat niet veel jurisprudentie van de ombudskamer van de Hoge Raad over de vrijheid van rechters om uitlatingen te doen in het publieke domein. Ik wijs op de klachtzaken ex art. 13a RO tegen advocaat-generaal Wattel.[4] De advocaat-generaal had zich in een wetenschappelijk tijdschrift uitgelaten over een zaak die op dat moment aanhangig was bij de rechter, maar alleen zijdelings, en om een bepaald (ander) standpunt beter voor het voetlicht te kunnen brengen. De Hoge Raad overweegt in alle drie de klachtzaken, steeds in rov. 6.5 en in gelijke bewoordingen, dat vooral moet worden gelet op de manier waarop het lezerspubliek de publicatie percipieert:

> De aard van de op persoonlijke titel geschreven discussiebijdrage die [betrokkene] in zijn hoedanigheid van redacteur van het NJB, een tijdschrift met een wetenschappelijk karakter, heeft gepubliceerd, brengt mee dat die bijdrage door het lezerspubliek onmiskenbaar als deelname aan het vrije juridisch-wetenschappelijke discours zal worden beschouwd, waarbij diens mening niet op enigerlei wijze geldt als die van het parket of van met rechtspraak belaste ambtenaren.

4.2. Het gaat dus steeds om de manier waarop het lezerspubliek de publicatie kan opvatten. Het gaat dan om de vraag of het lezerspubliek de mening in de publicatie zou kunnen vereenzelvigen met die van de rechtspraak, of dat het in feite wel duidelijk is dat het enkel om de persoonlijke zienswijze van de betrokken rechter gaat.

---

[3] Eigen vertaling: *Wat de subjectieve benadering betreft, herinnert het Hof eraan dat de beoordelingsvrijheid die aan de gerechtelijke autoriteiten wordt toebedeeld wanneer zij moeten oordelen, hen ertoe moet brengen de pers niet te gebruiken, zelfs niet om op provocaties te reageren; dat geldt ook voor de hogere eisen van rechtvaardigheid en waardigheid van het rechterlijk ambt. In het bijzonder is het feit dat de president of het lid van een tribunaal dat is geroepen om een zaak te beslissen, in het openbaar uitdrukkingen gebruikt die een negatieve beoordeling van de zaak van een van de partijen impliceren, onverenigbaar is met de vereisten van onpartijdigheid van welke rechtbank dan ook, vastgelegd in in artikel 6 § 1 van het Verdrag (zie Buscemi v. Italië, nr. 29569/95, §§ 67-68, EVRM 1999-VI).*

[4] HR 7 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:509, RvdW 2014, 432; ECLI:NL:HR:2014:510, RvdW 2014, 433, V-N 2014/14.8, met noot Kluwer; ECLI:NL:HR:2014:511, RvdW 2014, 467, NJ 2014, 379, met noot E.J.

4.3. Gaat het om een bijdrage in een wetenschappelijk tijdschrift, dan zal die eerder als deelname aan het vrije juridisch-wetenschappelijke debat worden beschouwd, en niet zozeer als de mening van – bijvoorbeeld – collega-rechters.

4.4. In rov. 6.5 benadrukt de Hoge Raad in dat specifieke verband dat *"als de nadruk zou worden gelegd op de door hem tevens beklede functie van advocaat-generaal"*, dit de situatie in beginsel niet anders zou maken. Dat heeft, zo komt in rov. 6.5 naar voren, volgens de Hoge Raad te maken met de specifieke functie van advocaat-generaal, die niet rechtsprekend is en *"welke functie bovendien ook bij de directe vervulling daarvan ruimte laat voor het laten doorklinken van persoonlijke opvattingen."*

4.5. De Hoge Raad spitst deze uiteenzetting nadrukkelijk toe op de situatie waarin een advocaat-generaal iets publiceert. Hieruit mag *a contrario* worden afgeleid dat de lat voor een rechter daarentegen hoger ligt. De functie van rechter is immers wél *"rechtsprekend"*, en laat *"bij de directe vervulling daarvan"* minder *"ruimte […] voor het laten doorklinken van persoonlijke opvattingen."* Voor een rechter is dit, kortom, minder geoorloofd, zeker wanneer daarbij nog nadruk wordt gelegd op de *"door hem tevens beklede functie van [rechter]"*.

4.6. In rov. 6.5 overweegt de Hoge Raad in de Wattel-zaak verder dat de gewraakte publicatie enkel strekte tot een

> tot debat prikkelende uiting van [betrokkene], die onvoldoende verband houdt met de merites van een concreet geschil waarbij de klager betrokken is of kan zijn. Dit persoonlijke en opiniërende karakter is voor het publiek, ook voor de rechters die mogelijk in de bedoelde procedures zouden moeten oordelen, onmiddellijk herkenbaar.

4.7. Daaruit mag, ook weer *a contrario*, worden afgeleid dat het een rechter minder snel vrij zal staan om uitingen te doen die wél verband houden met de merites van concrete geschillen die op dat moment bij de rechtspraak aanhangig zijn. Gaat het daarbij om uitingen die niet zozeer bedoeld zijn om in een wetenschappelijke context tot debat te prikkelen, maar om via een landelijk nieuwsmedium fel van leer te trekken, te provoceren, eenzijdig partij te trekken voor de eigen ketenpartners, en een groep te stigmatiseren, een en ander op basis van een onjuiste voorstelling van zaken en tunnelvisie, en met weinig nuance, dan zal de uiting al snel niet geoorloofd zijn.

4.8. Ik verwijs verder op het arrest van de ombudskamer van de Hoge Raad van 6 maart 2013 (ECLI:NL:HR:2013:BZ3450), waar de Hoge Raad in rov. 5.2 het uitgangspunt nog eens duidelijk maakt:

> In de eerste plaats is uitgangspunt dat, zoals dat pleegt te worden verwoord, de rechter door zijn vonnis spreekt. De kenbron van een rechterlijke beslissing is het vonnis of de beschikking van de rechter, waarin de rechter zijn beslissing duidelijk onder woorden brengt en van een motivering voorziet. Procespartijen en derden moeten het daarmee doen. Het ligt niet op de weg van een rechter zijn eigen beslissing, als die eenmaal is vastgesteld en bekend gemaakt, van commentaar te voorzien of te verduidelijken, en ook niet om vragen over de betekenis van de beslissing of van onderdelen van de daarvoor gegeven motivering, te beantwoorden.

4.9. Het is, al met al, duidelijk dat mr. Engbers over de grens is gegaan door haar persoonlijke opvattingen op deze manier via een landelijk nieuwsmedium in het publieke domein te brengen.

5. Juridisch kader: regelgeving

5.1. Voordat een rechter zijn ambt aanvaardt, heeft hij zijn ambtseed afgelegd (art. 5g lid 1 jo bijlage Wrra). In de ambtseed zweert of belooft de rechter onder meer:

> Ik zweer/beloof dat ik mijn ambt met eerlijkheid, nauwgezetheid en onzijdigheid, zonder aanzien van personen, zal uitoefenen en mij in deze uitoefening zal gedragen zoals een goed rechterlijk ambtenaar betaamt.

5.2. Een rechter dient zich dus te gedragen zoals een goed rechterlijk ambtenaar dat betaamt. In het verlengde daarvan mag een rechter niet handelen op een wijze die het aanzien van de rechtspraak schaadt. De criteria van art. 46c lid 1 aanhef en sub a en sub c Wrra liggen in het verlengde van deze norm.

5.3. Het recht op een onpartijdige behandeling volgt uit art. 6 EVRM (het beginsel van fair trial), de wrakingsprocedure zoals die in het civiele recht is neergelegd in art. 36 t/m 39 Rv, en het verschoningsrecht in de artt. 40 en 41 Rv. Het strafrecht kent een soortgelijke regeling in de artt. 512 t/m 517 Sv, en in het bestuursrecht is het geregeld in de artt. 8:15 t/m 8:20 Awb.

5.4. De formulering van art. 36 Rv is ruim: een rechter kan worden gewraakt op grond van “feiten of omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen leiden”. De formulering “zou kunnen” brengt naar zijn aard al mee dat het niet alleen gaat om feiten of omstandigheden die daadwerkelijk uitmonden in partijdigheid. Het enkele wekken van de schijn van partijdigheid is al voldoende. Art. 512 Sv en 8:15 Awb kennen een vergelijkbare ruime formulering.

5.5. Het levert, kortom, al een wrakingsgrond op als een rechter in een voorkomend geval zelfs maar de schijn van partijdigheid wekt. Ook dat ligt weer in lijn met jurisprudentie van het Europees Hof. In par. 26 van het arrest De Cubber/België (EHRM 26 oktober 1984, 9186/80) overweegt het Europees Hof:

> In this regard, even appearances may be important; in the words of the English maxim quoted in, for example, the Delcourt judgment of 17 January 1970 (Series A no. 11, p. 17, para. 31), "justice must not only be done: it must also be seen to be done". As the Belgian Court of Cassation has observed (21 February 1979, Pasicrisie 1979, I, p. 750), any judge in respect of whom there is a legitimate reason to fear a lack of impartiality must withdraw. What is at stake is the confidence which the courts in a democratic society must inspire in the public […].

5.6. Deze afweging, gecombineerd met de afweging van het Europees Hof in het boven reeds aangehaalde arrest Lavents/Letland (EHRM 28 november 2002, 58442/00) dat een rechter in kwesties waar hij een oordeel over moet vellen, in beginsel niet de pers zou mogen opzoeken en zelfs niet mag reageren op provocaties, mondt daarin uit dat een rechter zeer terughoudend moet zijn in het (publiekelijk) communiceren over de inhoud van zaken.

5.7. Het Gerechtshof Amsterdam heeft op 30 september 2014 een rechter op de vingers getikt wegens schending van het fair trial-beginsel in art. 6 lid 1 EVRM. Het betrof een ontnemingszaak, en voorafgaand aan de behandeling daarvan had de voorzitter van de strafkamer die net een straf had opgelegd aan de veroordeelde, zijn eigen opvattingen over de veroordeelde gepubliceerd in De Telegraaf. Het Hof oordeelde dat daarmee sprake was van een ontoelaatbare schijn van partijdigheid. Het Hof overwoog daarbij onder het kopje *“Ten aanzien van de klacht van objectieve partijdigheid”*:

> Uit de jurisprudentie van het EHRM leidt het hof af dat de eis van objectieve onpartijdigheid een belangrijke aanvulling vormt op die van subjectieve onpartijdigheid, nu subjectieve partijdigheid doorgaans moeilijk te bewijzen is. Voor objectieve onpartijdigheid dient elke objectief gerechtvaardigde twijfel aan de partijdigheid van de rechter te zijn uitgesloten. Reeds de objectieve schijn van partijdigheid moet volgens het EHRM worden vermeden, hetgeen verband houdt met het adagium: "Justice must not only be done, but also seen to be done."

5.8. Wat in par. 2.5.4 van de Rechterscode van de NVvR vermeld wordt, ligt ook weer in het verlengde van het voorgaande:

> De rechter heeft net als ieder ander recht op zijn eigen mening. De rechter realiseert zich echter dat hij in de openbaarheid al snel als vertegenwoordiger van de rechtspraak zal worden beschouwd en dat een openbaar optreden zijn gezag als rechter en het gezag van de rechtspraak als geheel kan schaden. Hij spreekt zich daarom in elk geval niet publiekelijk uit over zaken waarover nog een rechterlijke beslissing moet worden gegeven. De rechter treedt voorts anders dan als persrechter en in wetenschappelijke publicaties alleen bij uitzondering in zijn functie naar buiten. De rechter is terughoudend bij het gebruik van sociale media en realiseert zich dat het gebruik daarvan kan leiden tot het leggen van onwenselijke verbanden.

5.9. In hoofdstuk 2 van de Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties in de rechtspraak (januari 2014) vinden we opnieuw een vermelding die in lijn ligt met het voorgaande:

> Een rechter heeft, als iedere andere burger, recht op de uitoefening van vrijheid van meningsuiting, geloof, vereniging en vergadering, maar een rechter dient zich in de uitoefening van deze grondrechten altijd zodanig te gedragen dat hij geen schade toebrengt aan zijn functioneren als rechter of het functioneren van de rechtspraak (vgl. The Bangalore Principles of Judicial Conduct, No. 4.6).

5.10. Voor wat betreft de toonzetting van rechtelijke uitlatingen, vinden we een aanknopingspunt in het arrest Kyprianou/Cyprus (Europees Hof 15 december 2005, 73797/01). Het betrof daar een kwestie waar de rechters zich emotioneel uitlieten in een rechtelijke uitspraak omdat zij zich de kwestie persoonlijk aantrokken, en zich beledigd voelden door bepaalde uitlatingen van een procespartij. Het Europees Hof overweegt in par. 130 dat een rechter afstand moet bewaren in zijn uitlatingen. Het past niet bij zijn ambt om zich op een emotionele manier uit te laten:

> Firstly, the judges, in their decision sentencing the applicant, acknowledged that they had been "deeply insulted" "as persons" by the applicant. Even though the judges proceeded to say that this had been the least of their concerns, in the Court's view this statement in itself shows that the judges had been personally offended by the applicant's words and conduct and indicates personal involvement on their part (see paragraph 18 above).
>
> Secondly, the emphatic language used by the judges throughout their decision conveyed a sense of indignation and shock, which runs counter to the detached approach expected of judicial pronouncements. In particular, the judges stated that they could not "conceive of another occasion of such a manifest and unacceptable contempt of court by any person, let alone an advocate" and that "if the court's reaction is not immediate and drastic, we feel that justice will have suffered a disastrous blow" (see paragraph 18 above).

5.11. Het valt op dat het Europees Hof hier aanstoot neemt aan de superlatieven waarin de desbetreffende rechtbank zich in haar uitspraak uitlaat. Nu ziet dit oordeel van het Europees Hof weliswaar op de inhoud van een rechterlijk oordeel, en niet zozeer op een publicatie in de media zoals het opiniestuk van mr. Engbers. Maar mijns inziens maakt het feit dat mr. Engbers haar uitingen publiekelijk doet in een landelijke publicatie, met gebruikmaking van

tenminste net zulke superlatieven als in de hierboven aangehaalde zaak van het Europees Hof, veeleer ernstiger.

5.12. Mr. Engbers mag zich überhaupt niet in het publieke domein uitlaten over kwesties waarin zij en haar collega-kinderrechters zelf over hebben geoordeeld, en nog over zullen oordelen, omdat zij daarmee de (objectieve) rechtelijke onpartijdigheid op het spel zet, en afbreuk doet aan de waardigheid van het rechtelijk ambt. Dat zij dat vervolgens ook nog eens doet in felle, categorische en ongenuanceerde bewoordingen waar het publiek aanstoot aan kan nemen en waarmee zij het debat over de problemen in de jeugdzorg, dat toch al op het scherpst van de snede wordt gevoerd, alleen nog maar verder polariseert, maakt het des te ernstiger.

5.13. De overtuigingen die zij, met nadruk op haar functie als kinderrechter, als objectief en waar presenteert, waarbij zij de manier waarop degenen die haar overtuigingen niet delen, typeert als 'tenenkrommend eenzijdig' en 'onkundig', zijn in werkelijkheid – conservatief uitgedrukt – beslist vatbaar voor discussie.

5.14. Mr. Engbers kent de regels. Zij opent haar artikel immers met de woorden:

> Lang heb ik geaarzeld om deze brief te schrijven, want rechters spreken immers door hun uitspraken en niet door ingezonden stukken.

5.15. Dat brengt logischerwijs mee dat mr. Engbers de regels moedwillig heeft geschonden. Zij erkent zelf dat zij er lang over heeft nagedacht. Uiteindelijk heeft dat uitgemond in haar afweging om, tegen beter weten in, het stuk toch te publiceren. Het is dus niet gebeurd in een opwelling, maar het is het resultaat van lang beraad.

6. Grievende uitlatingen aan het adres van slachtoffers van de toeslagenaffaire

6.1. Daarbij zijn de uitlatingen van mr. Engbers grievend voor de slachtoffers van de toeslagenaffaire bij wie een kind uit huis is geplaatst, of die anderszins zijn geconfronteerd met de inmenging van de Nederlandse jeugdzorg. Zo stelt zij dat er bij de slachtoffers van de toeslagenaffaire sprake moet zijn geweest van een onveilige opvoedsituatie. Die moet volgens haar veroorzaakt zijn door psychiatrische of persoonlijkheidsproblematiek, zwakbegaafdheid, complexe relatieproblemen of echtscheidingsstrijd, verslavingen, huiselijk geweld of een combinatie van deze factoren. Financiële problemen zijn volgens haar dan van mindere zorg.

6.2. Dat heeft volgens mr. Engbers daarin zijn oorsprong, dat kinderen immers *"alleen uit huis [worden] geplaatst als dit noodzakelijk is in het belang van hun verzorging en opvoeding"*. Voordat daartoe wordt overgegaan, is er dan volgens haar van alles geprobeerd om *"de onveilige opvoedsituatie"* weer op een enigszins acceptabel niveau te krijgen. Mr. Engbers doet het voorkomen alsof die maatregelen tot onvoldoende resultaat hebben geleid, zodat een uithuisplaatsing dan volgens haar noodzakelijk zal zijn. Daarmee kunnen volgens haar *"verdere beschadigingen"* bij het kind worden voorkomen, en zou er kunnen worden gewerkt aan herstel.

6.3. In feite kenmerkt de gehele publicatie van mr. Engbers zich door felle en ongenuanceerde aantijgingen aan het adres van slachtoffers van de toeslagenaffaire bij wie een kind uit huis is geplaatst. Het komt erop neer dat er dan 'per definitie' wel iets ernstigs bij die ouders aan de hand moet zijn geweest. Ik neem niet aan dat de meeste slachtoffers van de toeslagenaffaire bij wie op dit moment op twijfelachtige gronden een kind is afgenomen door de Nederlandse overheid, ervan gecharmeerd zullen zijn dat zij door mr. Engbers, die in haar stuk nog eens

benadrukt dat zij het schrijft in haar hoedanigheid van kinderrechter, worden weggezet als psychiatrisch gestoord, zwakbegaafd, verwikkeld in complexe relatieproblemen, verslaafd, gewelddadig, of een combinatie daarvan.

6.4. Mr. Engbers scheert hiermee de slachtoffers van de toeslagenaffaire bij wie een kind uit huis is geplaatst, over één kam en brengt hen als één gehele groep in diskrediet. De slachtoffers, die het vertrouwen in de rechtspraak toch al goeddeels zullen hebben verloren, zullen haar publicatie als grievend en diffamerend ervaren. Ook meer in het algemeen, doet zij het publiek vertrouwen in de rechtspraak hiermee bepaald geen goed.

6.5. Daargelaten of haar uitingen inhoudelijk wel of niet juist zijn, had mr. Engbers, voor zover zij deze publicatie überhaupt al had mogen uitbrengen, moeten vermijden om – namens alle kinderrechters – alle ouders in de toeslagenaffaire op deze manier over één kam te scheren, en hen te duiden met kwalificaties zoals psychiatrisch gestoord, zwakbegaafd, verslaafd, of gewelddadig.

7. Emotionele grondtoon

7.1. De grondtoon van het stuk van mr. Engbers is fel, ongenuanceerd, beledigend, en kan al met al worden gekenschetst als emotioneel.

7.2. Zij begint haar stuk door de aanval te openen op haar tegenstanders, waarbij zij het debat zoals dat in de media en in de politiek wordt gevoerd, voorziet van felle en negatieve kwalificaties:

> Het debat dat de laatste weken in de media en in de politiek wordt gevoerd, getuigt […] van een zodanig tenenkrommende eenzijdigheid en onkunde dat enig weerwoord noodzakelijk is."

7.3. In de daarop volgende alinea benadrukt zij opnieuw dat zij in haar hoedanigheid van kinderrechter spreekt. Zij presenteert vanaf dat moment haar argumenten op een wijze alsof die niet voor enigerlei discussie vatbaar zouden zijn.

7.4. Zij maakt gelijk in diezelfde alinea verhoudingsgewijs veel gebruik van superlatieven: *"vele machtigingen", "nog nooit", opnieuw "nog nooit", "ik heb geen idee"*.

7.5. Zij sluit af met: *"En eerlijk gezegd, vind ik dat ook niet zo van belang"*, waarmee zij – omdat zij als kinderrechter spreekt, en blijkens de koptekst van het artikel ook namens andere kinderrechters – impliceert dat geen enkele kinderrechter zich ooit druk zou hoeven maken over de vraag of een ouder waarvan de uithuisplaatsing van een kind wordt verzocht, toevallig een slachtoffer is van de toeslagenaffaire. Het gaat nu vooral om haar woordkeus. Juist door het woordje "ik" te gebruiken, aan het slot van dezelfde alinea die zij begint met zich te identificeren als kinderrechter, impliceert zij dat iedere kinderrechter het op haar manier ziet. Dit alles zet het beeld bij van een kinderrechter die zich graag en met nadruk beroept op haar eigen status, en met enig dedain spreekt over de rechtszoekenden die zich bij haar melden.

7.6. Verderop, onder het kopje *"Stress"*, schiet zij opnieuw in de emotie. Zij duidt het beeld dat kinderen van toeslagenouders onterecht uit huis zijn geplaatst, of ten onrechte niet zijn teruggeplaatst, als *"onjuist en ongenuanceerd."* In de laatste alinea neemt zij het op voor jeugdzorgmedewerkers, waarmee zij de rechterlijke onpartijdigheid opnieuw in het geding

brengt, en bedient zij zich opnieuw superlatief taalgebruik zoals *"hoog van de toren blazen."* Tweede Kamerleden krijgen van haar een sneer.

7.7. Al met al komt er een beeld naar voren alsof mr. Engbers hier wekenlang boos om is geweest, goed heeft nagedacht of zij de regels zou schenden door dit stuk te delen in de landelijke media, en uiteindelijk zo kwaad was dat zij heeft gedacht van: ik trek de stoute schoenen aan en ga nu, namens mijn collega-kinderrechters, voor eens en voor altijd een einde maken aan het gezever, want ik weet hoe het allemaal zit, en iedereen mag van mij nu wel eens de waarheid gaan horen.

7.8. Haar eigen onwrikbare overtuigingen over de jeugdzorg en de toeslagenaffaire hebben het daarbij gewonnen van haar vermogen om zich emotioneel te verplaatsen in de slachtoffers van de toeslagenaffaire die tot de dag van vandaag van hun kind gescheiden zijn.

8. Inhoudelijke weerlegging van het betoog van mr. Engbers: inleiding

8.1. Mr. Engbers had haar stuk überhaupt niet had mogen uitbrengen, laat staan – en met veronachtzaming van de rechterlijke onpartijdigheid en de waardigheid van haar ambt – vanuit haar hoedanigheid van kinderrechter en namens alle andere kinderrechters, en vanuit een dergelijke emotionele en nodeloos grievende toonzetting. Maar verder daargelaten dat zij nimmer tot deze publicatie had mogen overgaan, slaat zij bovendien inhoudelijk de plank mis.

8.2. Haar belangrijkste denkfout blijkt uit een combinatie van twee vermeldingen.

8.3. De eerste vermelding is te vinden onder het kopje *"Huiselijk geweld"*:

> Kinderen worden […] alleen uit huis geplaatst als dit noodzakelijk is in het belang van hun verzorging en opvoeding.

8.4. En de tweede vermelding staat aan het slot van de eerste alinea van haar stuk:

> Nog nooit heb ik het woord toeslagenouder of toeslagenaffaire gelezen in een dossier, dus ik heb geen idee of er onder de kinderen die met mijn machtiging uit huis zijn geplaatst, kinderen zitten van ouders die slachtoffer zijn van de toeslagenaffaire.

8.5. Waar dit in zijn onderlinge samenhang op wijst, is een herkenbare denkfout die helaas veel voorkomt bij kinderrechters; niet alleen bij mr. Engbers. Er wordt dan, vanuit tunnelvisie, geredeneerd dat de informatie die aan de kinderrechter wordt voorgelegd door de betrokken gecertificeerde instelling (GI) of de Raad voor de Kinderbescherming, in beginsel altijd volledig en naar waarheid naar voren wordt gebracht.

8.6. Mr. Engbers laat zien dat zij vertrouwt op het wettelijk stelsel, dat immers zo in elkaar zit dat zij – althans: in theorie – zou moeten kunnen vertrouwen op de informatie die de GI of de Raad haar aanleveren.

8.7. Dat dit vertrouwen ter discussie mag worden gesteld, blijkt al jarenlang uit het debat dat er wordt gevoerd over het gebrek aan waarheidsvinding, ook in de media die mr. Engbers zelf heeft opgezocht met haar opiniestuk. Zo werd hierover in 2013 reeds de noodklok geluid door het Algemeen Dagblad.[5] In 2021 luidde het Algemeen Dagblad opnieuw de noodklok; in

[5] https://www.ad.nl/binnenland/kinderen-dupe-van-fouten-jeugdzorg~aca8e035/

acht jaar tijd was er geen verbetering ingetreden.[6] In beide artikelen is gesproken met kinderrechters, die – anders dan mr. Engbers – wél een genuanceerd verhaal brengen. Mr. Engbers pretendeert in haar opiniestuk namens alle kinderrechters te spreken, althans die schijn wekt zij, terwijl de werkelijkheid leert dat ook haar eigen collega's het met haar oneens kunnen zijn. Haar collega's hebben overigens niet op dezelfde manier met een opiniestuk in felle en grievende bewoordingen het landelijk nieuws opgezocht om namens de kinderrechtspraak een eenzijdig standpunt te verkondigen waarmee de onpartijdigheid van de kinderrechtspraak op het spel wordt gezet.

8.8. De waarheidsplicht in art. 3.3 Jeugdwet, maar bijv. ook de waarheidsplicht in art. 21 Rv, passen in een rechtssysteem dat daarop is gebaseerd, dat de civiele rechter (en dus ook de kinderrechter) de partijautonomie respecteert en zelf geen feiten aanvult (art. 24 en 149 lid 1 Rv). Partijen bepalen de feitelijke omvang van het geding, en het is dan aan de rechter om daar vervolgens de juiste rechtsregel op toe te passen. Indien nodig, gebeurt dat dan ambtshalve, zoals art. 25 Rv voorschrijft.

8.9. Dit systeem staat of valt ermee dat de rechter erop moet kunnen vertrouwen dat partijen zich inderdaad steeds aan hun waarheidsplicht zullen houden. Natuurlijk zullen partijen dat altijd wel op een gekleurde manier doen, maar het opzettelijk verdraaien of weglaten van relevante feiten komt in strijd met de waarheidsplicht. Bezondigt een advocaat zich daaraan, dan vermeldt art. 21 Rv dat de rechter daaraan de gevolgen mag verbinden die hij geraden acht. Art. 3.3 Jeugdwet kent niet een soortgelijke sanctie, maar dat zou in beginsel niet mogen uitmaken. Het blijft onrechtmatig om de waarheidsplicht te schenden.

8.10. Het is niet voor niets dat een advocaat die de waarheidsplicht schendt, te maken kan krijgen met het tuchtrecht wegens een schending van de norm in art. 46 Advocatenwet. En gebeurt het verdraaien van feiten onder ede, bijvoorbeeld door een getuige of in een ambtsedig opgemaakt proces-verbaal, dan levert het zelfs een strafbaar feit op waar tot zes jaar gevangenisstraf op staat, of een geldboete van maximaal € 21.750 (art. 207 Sr).

8.11. Mr. Engbers lijkt er een onrealistisch vertrouwen in te hebben dat het wettelijk stelsel in de praktijk altijd wordt gevolgd, en dat de GI en de Raad zich in beginsel altijd conformeren aan hun waarheidsplicht. Dat verklaart haar opmerking dat kinderen alleen uit huis worden geplaatst als dit noodzakelijk is in het belang van hun verzorging en opvoeding. En het verklaart waarom zij er, in de tweede vermelding hierboven, van uitgaat dat de dossiers die zij op haar bureau krijgt, volledig en waar zijn.

8.12. De praktijk leert helaas dat dit vertrouwen van mr. Engbers in de waarheidsgetrouwheid van de informatie van de GI en de Raad, niet gerechtvaardigd en zelfs naïef is. Het getuigt ervan dat mr. Engbers weliswaar de theorie tot op zekere hoogte begrijpt, maar onvoldoende zicht heeft op de problematiek die er al jarenlang feitelijk in de jeugdzorg speelt.

8.13. De theoretische en onrealistische grondhouding van mr. Engbers waarmee zij de informatie van de GI en de Raad benadert, is te vergelijken met die waarop strafrechters sinds jaar en dag omgaan met de informatie van het Openbaar Ministerie. De grote gemene deler is in beide gevallen dat er wordt geredeneerd: het gaat om professionals, zij zijn voor dit werk opgeleid, zij hebben ervaring, en weten meestal wel ongeveer wat zij doen. De praktijk leert evenwel in beide gevallen dat dat vertrouwen niet zelden misplaatst is.

[6] https://www.ad.nl/binnenland/alarm-jeugdrechters-om-crisis-jeugdzorg-gebrekkige-dossiers-en-niet-passende-beslissingen~a5c24644/

9. De jeugdzorg schendt internationaal recht[7]

9.1. Nederland is partij bij een aantal internationale verdragen waarin de rechten van ouders en kinderen worden genormeerd. Vanwege art. 93 en 94 Grondwet gaan deze verdragen boven ons nationale recht en hebben deze directe werking, voor zover de verdragsbepalingen *"naar haar inhoud een ieder kunnen verbinden."*

9.2. Het uitgangspunt waaraan de jeugdzorg zich steeds dient te conformeren, is te vinden in art. 8 EVRM. Het uitgangspunt in lid 1 is dat iedere burger recht heeft op respect voor zijn familie- en gezinsleven. In de eerste zinsnede van lid 2 wordt dit uitgangspunt nog verder aangescherpt met *"Geen inmenging van enig openbaar gezag in de uitoefening van dit recht."*

9.3. In lid 2 wordt een aantal uitzonderingen opgesomd, waaronder *"de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"*. Zolang niet voldaan wordt aan één van de uitzonderingen, dan is het voor de overheid categorisch verboden om het recht in art. 8 EVRM te schenden. Dat blijft dan ook het uitgangspunt. Het is verboden, tenzij.

9.4. Vanwege het uitgangspunt van de "rule of law" (de rechtsstaat) in de preambule van het EVRM, is ook de overheid gebonden aan de hoofdregel dat het openbaar gezag zich niet mag inmengen in de uitoefening van het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven, tenzij aan een van de uitzonderingen in lid 2 voldaan is.

9.5. In een aantal andere internationale verdragen zijn vergelijkbare bepalingen te vinden, zoals art. 16 lid 3 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, art. 23 lid 1 van het BUPO-verdrag, en art. 9 lid 1 van het IVRK.

9.6. Vanzelfsprekend mag de overheid zich alleen dan inmengen in de uitoefening van het recht op bescherming van het privé- en gezinsleven, als daarvoor op controleerbare wijze een objectieve rechtvaardiging kan worden gegeven, die bovendien ernstig genoeg is om een dergelijke inbreuk te rechtvaardigen.

9.7. Dit uitgangspunt wordt door kinderrechters sinds jaar en dag stelselmatig verlaten. Hieronder zet ik op hoofdlijnen uiteen waarom dat het geval is, en waarom het betoog van mr. Engbers in haar opiniestuk in de Volkskrant inhoudelijk geen stand kan houden.

9.8. Wat ik daarmee binnen de context van dit klaagschrift beoog, is niet primair om haar inhoudelijk te weerspreken, maar om te laten zien dat de overtuigingen die mr. Engbers vanuit haar hoedanigheid als kinderrechter in een zeer groot lezerspubliek naar voren brengt, in werkelijkheid niet zo categorisch vaststaan als zij het – schijnbaar mede namens al haar collega's in de (kinder)rechtspraak – doet voorkomen. Over hetgeen zij als kinderrechter naar voren brengt als vaststaande feiten, waarbij zij zich bovendien in diskwalificerende uitlaat over al degenen die het niet precies op haar manier zien, bestaat in werkelijkheid zeker de nodige discussie.

9.9. Het verwijt aan haar is dat zij tenminste de nuance had behoren te zoeken, daargelaten dat zij het opiniestuk überhaupt niet had behoren te publiceren omdat dat als rechter niet haar plaats is. Het verder polariseren van een debat dat toch al politiek en maatschappelijk

[7] Het stelselmatig schenden van internationale normen door Nederlandse kinderrechters wordt nader uitgewerkt in https://www.llmlegal.nl/blog/nederlandse-jeugdzorg-schendt-internationaal-recht/.

gevoelig ligt en begrijpelijkerwijs veel emotie losmaakt, is niet helpend; zeker niet wanneer het schijnbaar namens de (kinder)rechtspraak gebeurt.

10. De waarheidsplicht van art. 3.3 Jeugdwet wordt in de praktijk stelselmatig geschonden[8]

10.1. In art. 3.3 Jeugdwet is bepaald:

> De raad voor de kinderbescherming en de gecertificeerde instelling zijn verplicht in rapportages of verzoekschriften de van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren.

10.2. Dit artikel stemt inhoudelijk overeen met art. 21 Rv. Wordt art. 21 Rv geschonden, dan is het rechtsgevolg dat de rechter daaruit de gevolgtrekking kan maken die hij geraden acht. Een advocaat die art. 21 Rv schendt door de feiten gekleurd weer te geven, handelt daarmee in strijd met het tuchtrecht. In jurisprudentie van de Raden en Hoven van Discipline wordt dit op grond van art. 46 Advocatenwet ('handelen dat een behoorlijk advocaat niet betaamt') afgedaan met een disciplinaire maatregel zoals een waarschuwing.

10.3. Art. 3.3 Jeugdwet is, anders dan art. 21 Rv, specifiek toegespitst op de waarheidsplicht voor de Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen. Art. 3.3 Jeugdwet is in zoverre in omgangs- en gezagskwesties het centrale artikel waar het gaat om waarheidsvinding. Dat art. 3.3 Jeugdwet geen rechtsgevolg bepaalt dat vergelijkbaar is met dat in art. 21 Rv of art. 46 Advocatenwet, neemt niet weg dat het gaat om een wettelijke verplichting die niet mag worden geschonden. Gebeurt dat wel, dan handelt de Raad of de GI daarmee per definitie onrechtmatig wegens strijd met een wettelijke plicht (art. 6:162 lid 2 BW).

10.4. De kinderrechter onderzoekt geen feiten. De feiten behoren tot het domein van partijen die in een civiele procedure zelf de feitelijke omvang van het geding bepalen (art. 24 Rv). Binnen die context ligt het voor de hand dat partijen verplicht zijn om de feiten volledig en naar waarheid naar voren te brengen. De rechter zoekt dus zelf niet naar de waarheid (zie bijv. HR 9 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR1654), maar past op het door partijen aangedragen feitencomplex de juiste rechtsregel toe om het geschil te beslechten. Voor zover nodig vult de rechter daarbij ambtshalve de rechtsgronden aan (art. 25 Rv).

10.5. Als de rechter signalen zou bereiken op basis waarvan hij kan betwijfelen of partijen wel volledig en naar waarheid verklaren, dan behoort hij daar actie op te ondernemen. Dat ligt ook in het verlengde van zijn verplichting om ambtshalve de rechtsgronden aan te vullen in art. 25 Rv. Weliswaar bepaalt art. 3.3 Jeugdwet geen rechtsgevolg als de Raad of de GI in gebreke blijft met het naleven van zijn waarheidsplicht, maar men mag aannemen dat de rechter dan – analoog aan art. 21 Rv – de conclusie mag trekken die hij geraden acht.

10.6. Op het moment dat bijv. een gezinsvoogd vraagt om een machtiging tot (spoed)uithuisplaatsing, en daarbij informatie aanlevert waarover twijfel bestaat, dan behoort te rechter die machtiging te weigeren. Het is de gezinsvoogd die zich op het rechtsgevolg van de door hem gestelde feiten beroept. Als hij van die feiten niet het bewijs kan leveren, dan heeft hij daarmee niet voldaan aan zijn bewijslast in art. 150 Rv.

[8] Voor een uitgebreider exposé over het schenden van de waarheidsplicht verwijs ik naar https://www.llmlegal.nl/blog/geen-waarheidsvinding-in-de-jeugdzorg-de-problemen-samengevat/.

10.7. Wat mr. Engbers zich niet lijkt te realiseren, is dat de meeste jeugdzorginstellingen om principeredenen juist niet op basis van waarheidsvinding werken. Dat geldt in beginsel voor alle gecertificeerde instellingen en is intern beleid. Er wordt meestal geredeneerd vanuit een soort ongefundeerd relativisme, waarbij dan wordt gezegd: 'de waarheid bestaat niet; iedereen heeft zijn eigen waarheid'.

10.8. In de sociaalmaatschappelijke context waarbinnen veel jeugdzorgmedewerkers doorgaans hun feitelijke werk doen, is die gedachtegang wellicht nog tot op zekere hoogte navolgbaar. Het betekent echter wel dat hun rapportages in de rechtszaal meestal bewijsrechtelijk van betrekkelijke onwaarde behoren te zijn, en in beginsel ook zo door kinderrechters beschouwd zouden moeten worden.

10.9. Een gezinsvoogd werkt voor een GI. De GI's worden in de praktijk nog wel eens als 'zorgaanbieders' geduid, maar dat zijn zij nadrukkelijk juist niet. Art. 3.2 lid 2 Jeugdwet bepaalt niet voor niets: *"Een gecertificeerde instelling biedt geen jeugdhulp aan."* In de praktijk gedragen gezinsvoogden zich echter maar al te vaak alsóf zij een zorgaanbieder zouden zijn. De GI's lijken zich niet te kunnen loskoppelen van de sociaalmaatschappelijke context waarin de meeste jeugdzorgaanbieders hun werk doen, en voeren dan ook als intern beleid dat zij om principeredenen niet aan waarheidsvinding doen.

10.10. Hetzelfde geldt voor de Raad voor de Kinderbescherming. De informatie die uiteindelijk in een raadsrapport of in een schriftelijk stuk van een GI belandt, is bovendien het eindresultaat van tal van schijven waar de informatie intussen overheen is gegaan. De Raad en de GI baseren hun bevindingen meestal weer op externe rapportages. Die worden aangeleverd door instellingen zoals Veilig Thuis. Veilig Thuis werkt evenmin op basis van waarheidsvinding, en baseert haar bevindingen om principeredenen juist niet op objectieve feiten.

10.11. Er wordt in voorkomende gevallen informatie betrokken van politie en OM. Verder werken de GI's met allerlei externe, meestal private organisaties die door de inkooporganisaties van de gemeenten zijn aanbesteed om op grond van hoofdstuk 2 van de Jeugdwet jeugdhulp te organiseren. Te denken valt aan de wijkteams, die vaak weer (soms via een omweg) onder de paraplu van commerciële bedrijven zoals Parnassia vallen. Deze bedrijven hebben er een commercieel belang bij om gedoe te vermijden, en zouden als intern beleid kunnen hanteren dat kritische ouders de mond moet worden gesnoerd of bijv. moeten worden weggezet als psychiatrisch gestoord.

10.12. Dat laatste lijkt ook inderdaad de praktijk te zijn. Er bestaat intussen een dermate grote hoeveelheid aan dossiers waarin goed gedocumenteerd is dat ouders zonder feitelijke grondslag worden 'geframed' als psychiatrisch of gedragsgestoord, verslaafd, of gewelddadig, dat het lastig navolgbaar is dat instanties zoals bijv. de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) ieder geval steeds maar blijven afdoen als 'slechts een incident'. Of dat geheel of ten dele politiek gestuurd is, laat zich weliswaar denken, maar zal – vanwege het gebrek aan openheid en transparante communicatie vanuit ministeries zoals VWS – niet eenvoudig bewijsbaar zijn.

10.13. Ook andere, vaak particuliere instellingen leveren informatie aan die uiteindelijk (vaak via een lange omweg) in raadsrapportages of de bevindingen van een GI terechtkomt. Te denken valt aan GGZ-instellingen (waarvan sommige weer onder de paraplu van investeringsmaatschappijen zoals iHUB werken) of kleinere, individuele zorgaanbieders. Vooral aan die laatste categorie is sinds de decentralisatie van de jeugdzorg in 2015 een onoverzichtelijke wildgroei ontstaan. De kwaliteit van deze aanbieders loopt sterk uiteen,

maar de grote gemene deler blijft doorgaans: er wordt niet gewerkt op basis van waarheidsvinding.

10.14. De informatie die uiteindelijk de kinderrechter bereikt, is – kortom – op dat moment al over tal van schijven gegaan, waar steeds de grote gemene deler is dat er om principeredenen juist niet wordt gewerkt op basis van waarheidsvinding. Zeker gelet op alle 'kritische zelfreflecties' die er intussen al geweest zijn sinds de toeslagenaffaire, behoort een rechter toch op de hoogte te zijn van dit soort maatschappelijke ontwikkelingen, zeker wanneer die rechtstreeks doorwerken in de manier waarop hij zijn werk moet doen.

10.15. Als je als rechter weet dat de informatie die de Raad of een GI aanlevert, naar haar aard onbetrouwbaar kan zijn, en er een reële kans aanwezig is dat de Raad of de GI onrechtmatig handelt door – in strijd met art. 3.3 Jeugdwet – de feiten niet volledig en naar waarheid naar voren te brengen, dan behoor je daarop in te spelen, uitermate kritisch op te zijn, en in geval van twijfel behoor je terug te vallen op de hoofdregel uit het internationale recht: een uithuisplaatsing is niet geoorloofd, 'tenzij'.

10.16. Daarmee is niet gezegd dat een gezinsvoogd of een raadsonderzoeker dit altijd 'expres' doet. Een van de weinige uitingen in het opiniestuk van mr. Engbers waar zij waarschijnlijk wel (ongeveer) gelijk in heeft, is dat er problemen in de jeugdzorg bestaan door wachtlijsten, bureaucratie, personeelstekorten (helaas overigens, vult zij dat lijstje dan weer aan met *"gebrek aan middelen"* en slaat zij ook daarmee de plank uiteindelijk weer mis). Daar liggen inderdaad deels politieke keuzes ten grondslag, waarbij bovendien veel van de problemen ontstaan vanuit de gemeenten (met inbegrip van hun inkooporganisaties) en de VNG. Daarnaast spelen commerciële motieven een leidende rol in de wijze waarop in Nederland wordt vormgegeven aan het jeugdzorgbeleid: veel jeugdzorginstellingen zijn winstgedreven organisaties. Een gezinsvoogd, raadsonderzoeker of bijv. een wijkteammedewerker moet bijgevolg zijn werk vaak doen in gebrekkige omstandigheden en met een te omvangrijke caseload.

10.17. Maar wat daar allemaal verder ook van zij, het netto eindresultaat is dat de informatie die de kinderrechter uiteindelijk aangeleverd krijgt, in beginsel inherent onbetrouwbaar kan zijn, zodat het op de weg van de kinderrechter ligt om uitermate kritisch te zijn op de naleving van de waarheidsplicht in art. 3.3 Jeugdwet, en in geval van ook maar de minste twijfel daaraan, toch 'nee' te zeggen op een verzoek om een machtiging tot uithuisplaatsing of ondertoezichtstelling.

10.18. Dit alles betekent, concreet, dat op het moment dat mr. Engbers informatie aangeleverd krijgt van een gezinsvoogd of een raadsonderzoeker, zij er zeker niet zo blind op mag vertrouwen dat die informatie volledig en waar is, als zij het in haar artikel doet voorkomen. Op het moment dat zij dat wel doet, is er een reële kans dat e.e.a. uitmondt in een beslissing die haaks staat op het uitgangspunt in art. 8 EVRM, en dat zij daarmee het internationale recht schendt. Zij behoort kritischer te zijn.

10.19. Dat laatste geldt idem voor al haar collega-kinderrechters. Op het moment dat zij in de Volkskrant, ook nog eens vanuit toonzetting die door slachtoffers van de jeugdzorg- of toeslagenaffaire als grievend kan worden ervaren, een eenzijdig en ongenuanceerd stuk publiceert met de impliciete boodschap dat de informatie van de GI en de Raad in beginsel altijd betrouwbaar is, kan zij bij haar collega's die het eveneens stelselmatig verkeerd doen, de onjuiste indruk versterken dat het allemaal wel pluis is in de Nederlandse jeugdzorg. Het gevolg is dat de situatie in de jeugdzorg daardoor alleen maar verder verslechtert, met alle schrijnende en onomkeerbare gevolgen voor de rechtszoekenden van dien.

10.20. Een kinderrechter behoort dit soort maatschappelijke bewegingen te kennen, te begrijpen, en te laten doorklinken in de wijze waarop hij rechtspreekt. Dat volgt onder meer ook uit kernwaarde 6 van de Bangalore Principles of Judicial Conduct (*"competence and diligence"*).

10.21. Het verwijt hierin aan mr. Engbers is dat zij er in haar opiniestuk blijk van geeft hier onvoldoende zicht op te hebben, en door zich nadrukkelijk als kinderrechter te profileren en tenminste de schijn te wekken dat zij namens alle kinderrechters spreekt, straalt dat gebrek aan inzicht in relevante maatschappelijke bewegingen negatief af op het rechtelijk ambt.

11. Informatie wordt gedeeld in strijd met de AVG[9]

11.1. In het opiniestuk van mr. Engbers is evenwel te merken dat zij niet op de hoogte is van de problemen die er werkelijk in de jeugdzorg spelen, waar het gaat om het uitwisselen van (fiscale) gegevens via de zgn. samenwerkingsverbanden. Dat blijkt uit deze vermelding:

> Als kinderrechter heb ik vele machtigingen tot uithuisplaatsing afgegeven (overigens heb ik die ook wel geweigerd), maar nog nooit heb ik een machtiging afgegeven vanwege een belastingschuld of een conflict met de Belastingdienst. Nog nooit heb ik het woord toeslagenouder of toeslagenaffaire gelezen in een dossier, dus ik heb geen idee of er onder de kinderen die met mijn machtiging uit huis zijn geplaatst, kinderen zitten van ouders die slachtoffer zijn van de toeslagenaffaire. En eerlijk gezegd, vind ik dat ook niet zo van belang.

11.2. De kans dat mr. Engbers één of meer kinderen uit huis heeft geplaatst omdat hun ouders ten onrechte door de Belastingdienst als fraudeurs zijn bestempeld, is reëel. Aan het dossier dat zij van de Raad of de GI aangeleverd krijgt, gaat zij dat inderdaad niet kunnen zien. Dat is helemaal juist. Dat wil niet zeggen dat het niet feitelijk het geval is.

11.3. Zoals uiteengezet in het vorige onderdeel, is de informatie van de Raad en de GI veelal inherent niet, of niet volledig, betrouwbaar. Maar dat is nog niet het gehele probleem.

11.4. Wat er namelijk bij komt, is dat de zgn. ketenpartners in de jeugdzorg onderling informatie uitwisselen via een aantal samenwerkingsverbanden. De belangrijkste van deze samenwerkingsverbanden zijn het Financieel Expertisecentrum (FEC), de Infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV), de Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's), en de Zorg- en Veiligheidshuizen.

11.5. Voor wat betreft de toeslagenouders bij wie een kind uit huis is geplaatst, kunnen met name de RIEC's en de Zorg- en Veiligheidshuizen daarin waarschijnlijk een rol hebben gespeeld. Voor het doeleind van deze uiteenzetting zoom ik nader in op de Zorg- en Veiligheidshuizen. Ik merk wel op dat in sommige jeugdzorggerelateerde casussen zeker ook de RIEC's een belangrijke rol spelen.

11.6. De VNG omschrijft het Zorg- en Veiligheidshuis als *"een (netwerk)samenwerkingsverband van publiekrechtelijke partijen zoals de politie, reclassering en gemeenten, en private partijen zoals GGZ-instellingen".* De Zorg- en Veiligheidshuizen worden regionaal georganiseerd. Momenteel telt Nederland 39 Zorg- en Veiligheidshuizen. De Zorg- en Veiligheidshuizen

[9] Voor een korte toelichting op de materie verwijs ik naar https://www.llmlegal.nl/blog/jeugdzorg-in-de-knel-door-samenwerkingsverbanden/, en voor een gedetailleerd exposé naar https://www.llmlegal.nl/blog/jeugdzorg-wisselt-al-10-jaar-informatie-uit-binnen-samenwerkingsverbanden-kamer-verkeerd-geinformeerd-over-wetsvoorstel-wgs/.

bestaat al ruim een decennium in hun huidige vorm, en schenden vanaf het begin van hun bestaan stelselmatig de privacy van burgers.

11.7. Wat er namelijk gebeurt, is het volgende. Elk ZVH kent een eigen convenant. Bij die convenanten zijn zowel overheidsorganen (gemeente, politie, OM, Raad voor de Kinderbescherming, etc.) als private organisaties aangesloten. Daar zitten ook winstgevende bedrijven tussen. Het gaat dan onder meer om dezelfde GGZ-instellingen en jeugdzorginstellingen die door de inkooporganisaties van de gemeenten zijn aanbesteed om, op grond van hoofdstuk 2 van de Jeugdwet, voor de gemeente taken uit te voeren op het gebied van jeugdzorg. Maar vaak zijn ook andere winstgedreven ondernemingen aangesloten, zoals het energiebedrijf of de woningbouwcorporatie.

11.8. Op grond van de convenanten mogen alle betrokken organisaties (de zgn. ketenpartners) onbelemmerd informatie met elkaar uitwisselen. Er wordt geen toestemming gevraagd aan de betrokken burger. Op grond van art. 17 van het modelconvenant waar elk Zorg- en Veiligheidshuis zijn eigen convenant van afleidt, wordt er gewerkt op basis van strikte geheimhouding. De meeste ouders en kinderen die met jeugdzorg in aanraking komen, zullen eenvoudigweg niet te weten komen dat het Zorg- en Veiligheidshuis wellicht betrokken is bij hun casus.

11.9. In een aantal gevallen is het professionals die op basis van een beroepsgeheim werken, toegestaan om – met doorbreking van dat beroepsgeheim – informatie over betrokkenen te delen met derden. Dat geldt o.a. voor het beroepsgeheim van artsen, zoals psychiaters of huisartsen, en volgt o.a. uit art. 7.3.11 Jeugdwet, art. 5.2.6 Wmo, en art. 21d lid 3 Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Een arts zou, vanwege een onjuiste voorstelling van zaken en op basis van ongefundeerde vermoedens, onder enige druk kunnen staan om informatie over een ouder te delen binnen een samenwerkingsverband. Omdat de samenwerkingsverbanden werken onder strikte geheimhouding, ligt die drempel wellicht wat lager. Het doelbindingsbeginsel in art. 6 lid 4 AVG wordt structureel niet nageleefd. Dat betekent, concreet, dat geheime medische informatie uiteindelijk bij andere ketenpartners terecht kan komen, zoals bijvoorbeeld politie, OM, de woningbouwcorporatie of het energiebedrijf, en daar weer een eigen leven kan gaan leiden. Daarbij het gebrek aan waarheidsvinding indachtig, is dat in jeugdzorggerelateerde casussen heel zorgwekkend.

11.10. Het kan zich voordoen dat het OM bijv. besluit om een ouder te vervolgen voor een misdrijf, niet om een strafvorderlijk belang te dienen, maar op aanwijzing van de jeugdzorg omdat het vermoeden bestaat dat een ouder gevaarlijk zou kunnen zijn voor zijn kind, waarbij dan wordt verwezen naar vertrouwelijke medische informatie waaruit bijv. blijkt dat de ouder zich bij een psychiater heeft gemeld met gecompliceerde posttraumatische stressklachten. Voor de buitenwereld kan het er dan uitzien alsof de ouder een tikkende tijdbom is, terwijl het allemaal oorspronkelijk alleen maar ontstaan is omdat de ouder bijv. een keer kritisch heeft gereageerd op een wijkteammedewerker, die dat op zijn beurt als emotioneel onveilig heeft ervaren en vervolgens als “bedreigend” in het dossier heeft aangetekend.

11.11. Zoiets kan dan een geheel eigen leven gaan leiden en wordt van kwaad tot erger, omdat er geen waarheidsvinding wordt bedreven. Een dergelijk scenario is overigens ook goed denkbaar wanneer er géén Zorg- en Veiligheidshuis betrokken is. De bij het convenant aangesloten ketenpartners kunnen zich vrij voelen om onderling informatie uit te wisselen zonder de AVG en het doelbindingsbeginsel te respecteren omdat het er zogezegd ‘in sluipt’ en tot de cultuur gaat behoren. Binnen het verband van een Zorg- en Veiligheidshuis mag het immers ook, en het blijven toch dezelfde ketenpartners die de informatie onderling delen.

11.12. Er bestaat geen effectief, onafhankelijk toezicht op de gang van zaken rondom de Zorg- en Veiligheidshuizen. Het doelbindingsbeginsel in art. 6 lid 4 AVG wordt stelselmatig geschonden door de ketenpartners die op het convenant zijn aangesloten. In feite hebben de ketenpartners die op de Zorg- en Veiligheidshuizen zijn aangesloten, voor zichzelf *carte blanche* bedongen om onbelemmerd en naar eigen willekeur de privacy van burgers te schenden.

11.13. Op dit moment ligt het wetsvoorstel WGS (Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden) bij de Eerste Kamer. In de Tweede Kamer is het al aangenomen. In de memorie van toelichting (TK, vergaderjaar 2019-2020, kamerstuk 35 447, nr. 3), en alle verdere communicatie over deze wet vanuit – met name – het Ministerie van Justitie en Veiligheid, wordt de indruk gewekt alsof het om 'iets nieuws' zou gaan. Het zou dan gaan om wetgeving die bedoeld is om de opsporing van georganiseerde misdaad, witwassen, en bijv. illegale hennepteelt te faciliteren.

11.14. Het Ministerie van Justitie en Veiligheid heeft relevante informatie over de WGS voor de Kamer achtergehouden. De werkelijkheid is namelijk dat de WGS onder meer bedoeld is om de reeds bestaande praktijk van de samenwerkingsverbanden, zoals de RIEC's en de Zorg- en Veiligheidshuizen, alsnog van een legitieme basis te voorzien.[10]

11.15. Het gaat dus in werkelijkheid om een praktijk die al ruim een decennium in zijn huidige vorm bestaat, maar waarvan het Ministerie van Justitie en Veiligheid bij de Kamer de schijn probeerde te wekken alsof het om iets nieuws zou gaan, waarbij de Kamer ook nog eens onvolledig werd geïnformeerd over het eigenlijke doel van de WGS. Het gaat immers niet alleen om de bestrijding van georganiseerde misdaad of illegale hennepteelt, maar vooral ook om samenwerking op het gebied van jeugdzorg. De samenwerkingsverbanden, waaronder de Zorg- en Veiligheidshuizen, moesten snel alsnog van een legitieme basis worden voorzien, omdat het Ministerie voorzag dat vroeg of laat de toeslagenaffaire, en – overigens deels daarmee samenhangend – de jeugdzorgaffaire een keer aan het licht zouden kunnen komen, zeker nu Kamerleden Pieter Omtzigt en Renske Leijten zich in de materie begonnen te verdiepen.

11.16. Voorafgaand aan de parlementaire behandeling van de WGS heeft het Ministerie van Justitie en Veiligheid een internetconsultatie georganiseerd.[11] Daarbij werden burgers en belangenorganisaties in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze naar voren te brengen.

11.17. Op de internetconsultatie zijn in totaal 53 reacties binnengekomen. Een groot aantal van de reacties is opvallend negatief van toonzetting. Zo waarschuwt Amnesty International voor ernstige en stelselmatige privacyschendingen, *"rechteloosheid"*, en *"kafkaëske toestanden"*. Ook veel andere commentaren in de internetconsultatieronde waren vernietigend. Platform Burgerrechten spreekt zich verontrust uit over de WGS. Het commentaar van het College voor de Rechten van de Mens kent dezelfde verontruste toonzetting. Het College

[10] Aan de WGS is zeker al sinds 2014 gewerkt. Indertijd heette het nog de Kaderwet Gegevensuitwisseling. Later is het de WGS gaan heten. De vier samenwerkingsverbanden die nu in het wetsvoorstel-WGS staan, werden daar vlak voor indiening bij de Tweede Kamer aan toegevoegd na kritiek van de Raad van State over de insteek van de Kaderwet. Privacy-inbreuken kunnen namelijk vanwege art. 10 Grondwet niet per AMvB worden geregeld, maar moeten door de Tweede Kamer worden bekrachtigd. Het kabinet wilde de samenwerkingsverbanden en hun bevoegdheden echter vastleggen in materiële wetgeving die naderhand aan de wet zou worden toegevoegd.

[11] https://www.internetconsultatie.nl/wgs

waarschuwt o.a. dat de WGS onvoldoende waarborgen biedt tegen willekeur door de overheid. De Autoriteit Persoonsgegevens waarschuwt voor *"een ernstige beperking van het grondrecht op bescherming van persoonsgegevens."* De AP schrijft letterlijk:

> Eigenlijk is er nauwelijks een gegeven te bedenken dat er niet onder valt. Het gaat daarbij bovendien niet alleen om de gegevens van de betrokkene zelf, maar ook van mensen in een directe kring van de betrokkene.

11.18. Deze adviezen gaan in feite over iets wat al minstens een decennium lang daadwerkelijk aan de gang is, en niet over iets wat nog op de tekentafel ligt, zoals het Ministerie van Justitie en Veiligheid de Tweede en Eerste Kamer heeft willen voorhouden. De WGS is alleen maar bedoeld om een reeds bestaande praktijk alsnog van wettelijke legitimatie te voorzien.

11.19. Een van de weinige niet-negatieve adviezen over de WGS kwam van het OM, dat zelf tot de vaste ketenpartners bij de samenwerkingsverbanden behoort en tot ieder ZVH-convenant is toegetreden. De procureur-generaal van het OM dringt in zijn advies juist aan op méér bevoegdheden. Opmerkelijk genoeg erkent het OM in zijn advies letterlijk dat de huidige praktijk niet rechtmatig is:

> De bestaande wetgeving is […] onvoldoende toegerust voor een efficiënte en rechtmatige uitwisseling van (persoons)gegevens in samenwerkingsverbanden en het eventuele gebruik van die gegevens door de politie en het openbaar ministerie.

11.20. Het OM geeft aan dat daardoor *"de mogelijkheid tot intensieve samenwerking en informatiedeling, hetgeen in veel gevallen een essentiële voorwaarde is om tot een effectieve (strafrechtelijke) interventie te kunnen komen, ernstig [wordt] bemoeilijkt"*. Met andere woorden: het OM erkent dat het momenteel onrechtmatig bezig is, en beklaagt zich erover dat dat het lastiger maakt om tot effectieve interventies te kunnen komen. Nogmaals en voor de goede orde: dit gaat nog steeds (onder meer) over informatiedeling in jeugdzorggerelateerde casussen.

11.21. Hier past overigens een nuance. Niet in iedere jeugdzorgcasus zal namelijk per definitie een ZVH of een RIEC zijn betrokken. Het legt echter wel ook meer in zijn algemeenheid iets bloot over de toch tamelijk lakse manier waarop binnen de jeugdzorgketen met de privacy van ouders en kinderen wordt omgesprongen. Dat geldt voor alle ketenpartners die bij de convenanten zijn aangesloten, van de gemeente en de Belastingdienst tot het OM en van Veilig Thuis tot de GI en de Raad voor de Kinderbescherming, ook wanneer er in een voorkomend geval wellicht geen RIEC of ZVH is betrokken.

12. De toeslagenaffaire en de problemen in de jeugdzorg staan niet los van elkaar

12.1. Dit brengt mij op de opmerking van mr. Engbers, in de laatste alinea van haar opiniestuk, over de toeslagenaffaire:

> De toeslagenaffaire staat […] los van de problemen in de jeugdzorg.

12.2. Dat is niet juist. De toeslagenaffaire heeft, integendeel, alles te maken met de huidige jeugdzorgaffaire. In beide gevallen is één van de oorzaken de manier waarop, onder strikte geheimhouding, informatie wordt gedeeld. Dat kan gebeuren via samenwerkingsverbanden, waarbij stelselmatig de privacyregels (en met name het doelbindingsbeginsel in art. 6 lid 4 AVG) worden geschonden. Het kan ook zijn dat deze samenwerkingsverbanden weliswaar niet zijn betrokken, maar ook in dat geval kan men zeker zijn vraagtekens blijven plaatsen bij

de rechtmatigheid waarmee gegevens over ouders en kinderen wordt gedeeld tussen de betrokken instanties.

12.3. Een fictief voorbeeld van hoe deze (niet altijd rechtmatige) informatieverwerking kan uitmonden in een onterechte uithuisplaatsing, is het volgende. Stel, een vader wordt door de Belastingdienst aangewezen als een potentiële fraudeur. Dat kan bijv. gebeuren doordat hij etnisch wordt geprofileerd vanwege zijn huidskleur of zijn niet-westerse etnische herkomst, vanwege een buitenlands klinkende achternaam, of om welke andere reden ook.

12.4. Er kan ook een andere reden aan ten grondslag liggen. Het is lastig te achterhalen wat voor de Belastingdienst precies de trigger is om een vlaggetje op iemands dossier te zetten. De Belastingdienst zal er zelf niet snel volledige openheid van zaken over willen geven: primair uit eigenbelang, maar formeel zal dan waarschijnlijk als reden worden gegeven dat op die manier de effectiviteit van de opsporing in het geding zou kunnen komen.

12.5. Een ander fictief voorbeeld is dat de moeder zich op enig moment heeft gemeld bij de sociale dienst in haar gemeente, bijvoorbeeld om een uitkering aan te vragen. Er wordt dan een gesprek met haar gevoerd door de inkomensconsulent. Voor het aanvragen van de uitkering wordt door de inkomensconsulent gebruik gemaakt van een formulier waarop allerlei vinkjes worden verzameld. Vervolgens krijgt de moeder een uitkering verstrekt, maar daar worden voorwaarden aan verbonden in verband met de Participatiewet. Vaak zal er een tegenprestatie worden bedongen: de gemeente verstrekt een uitkering, maar de moeder moet proberen om van die uitkering af te komen door werk te vinden.

12.6. Er wordt dan gekeken wat voor werk de moeder zou kunnen gaan doen. Soms zal meespelen dat de moeder geen arbeidsverleden heeft, of een bepaalde afstand tot de arbeidsmarkt. Het zou om een moeder kunnen gaan die noodgedwongen bij de gemeente aanklopt na een echtscheiding. Er worden dan werkafspraken gemaakt met de moeder.

12.7. Als de moeder jonge kinderen heeft, en toch wil kunnen gaan werken, kan zij haar kinderen laten opvangen via een sociaal-medische indicatie (SMI). Per gemeente bestaan daar weer aparte beleidsregels over. De gemeentes besteden daartoe kinderopvanginstellingen aan, die wat hen betreft betrouwbaar zijn. De moeder krijgt dus een door de gemeente aanbestede kinderopvang aangewezen.

12.8. De controle op de interne toestand van een kinderdagverblijf behoort tot het takenpakket van de GGD. Ook de GGD's zijn weer gemeentelijk georganiseerd. Er wordt dan, aan de hand van een vinkjesformulier, gekeken of er een nooduitgang is, voldoende speelruimte voor de kinderen, voldoende ventilatie, etc.

12.9. Het kan ook zijn dat er gekozen wordt voor een gastouderbureau: een gezin waar een kindje overdag geplaatst wordt. Ook de gastouderbureaus worden ingekocht door de gemeentes. Als ouder krijg je dan soms nog een keuze, maar het is dan wel steeds een keuze tussen gastouderbureaus die door de gemeente zijn ingekocht.

12.10. In alle gevallen gaat er dan een bepaald signaal naar de Belastingdienst. Daar wordt gemeld dat de desbetreffende moeder recht heeft op kinderopvangtoeslag. Een klein gedeelte daarvan moet zij zelf betalen. Dat kan dan evt. nog worden kwijtgescholden via de hardheidsclausule.

12.11. Stel nu dat het gastouderbureau – om welke reden ook – als frauduleus wordt aangemerkt. De gemeente zal dat natuurlijk terugkoppelen met de Belastingdienst. Het laat zich denken

dat de GGD dan een lijst zal leveren aan de Belastingdienst, met daarop de namen van de ouders die gebruik hebben gemaakt van dat gastouderbureau. Daar staat dan ook de moeder uit dit fictieve voorbeeld tussen.

12.12. In dat geval zal de Belastingdienst vervolgens de moeder kunnen aanslaan als (potentiële) fraudeur. Er wordt dan een berekening gemaakt over alle jaren dat de moeder gebruik heeft gemaakt van het gastouderbureau. Dat resulteert in een buitensporig hoge aanslag. Klopt zij aan bij de gemeente, dan zal die haar het advies geven om maar niet teveel terug te vechten, want anders krijgt zij straks alleen maar meer moeilijkheden. De Belastingdienst zal – indien nodig – een deurwaarder sturen om beslag te leggen op haar vermogensbestanddelen. Heeft zij een auto, dan mag zij voortaan lopen. Met 'fraudeurs' wordt niet clement omgegaan.

12.13. In beide fictieve voorbeelden is het denkbaar dat de kinderen van de betrokken ouders uit huis worden geplaatst. Daarvoor bestaan verschillende scenario's.

12.14. Terug naar het fictieve voorbeeld van de vader die als fraudeur is aangeslagen vanwege zijn etnische herkomst. Op het moment dat vader als fraudeur bekend staat bij de Belastingdienst, zal er natuurlijk ook een signaal naar de gemeente gaan. Uit de gegevens die bij de gemeente bekend zijn, komt naar voren dat er minderjarige kinderen in het gezin van vader zijn. Het sociaal wijkteam zal dan worden betrokken, en wordt ingeseind om op huisbezoek te gaan bij vader.

12.15. Vader staat op dat moment al onder emotionele hoogspanning, omdat hij niet goed begrijpt wat hem overkomt. Het zou denkbaar kunnen zijn dat zijn cultureel profiel een bepaalde rol speelt, waardoor hij zich wellicht temeer nog in zijn eer aangetast voelt dat 'de overheid' bij hem langskomt omdat eraan wordt getwijfeld of hij wel goed voor zijn kinderen kan zorgen. Ik merk in dit verband nadrukkelijk op dat ik dat met deze fictieve vader eens ben. Vanuit de jeugdzorg wordt onvoldoende ingespeeld op verschillen in cultureel profiel, en met de specifieke mogelijkheden maar ook gevoeligheden die daarbij horen, wordt niet altijd voldoende rekening gehouden. Hoe het ook zij, vader staat onder zware emotionele druk, begrijpt niet goed wat er nu eigenlijk gebeurt, voelt zich overrompeld, en zal de medewerkers van het wijkteam bejegenen op een wijze die door die medewerkers als 'vijandig' of 'emotioneel instabiel' kan worden gepercipieerd.

12.16. Daarbij is dan nog een aanvullend probleem dat jeugdzorgmedewerkers het gedrag van vader als "bedreigend" zouden kunnen duiden. Er is een semantisch verschil tussen 'je bedreigd voelen' en 'bedreigd worden' in de strafrechtelijke zin van het woord. Het één is een manier om jouw eigen gevoelsbeleving van onveiligheid te duiden, en het ander is het in strafrechtelijke zin duiden van bepaald gedrag (bijv. art. 284 Sr). Omdat de jeugdzorg om principeredenen niet op basis van waarheidsvinding werkt, en men snel geneigd is om bepaalde zaken vanuit een sociaalmaatschappelijke invalshoek te duiden, wordt er in iemands dossier bijgeschreven dat er "een bedreiging is geuit".

12.17. Komt dat vervolgens, via een lange omweg en door de (niet altijd rechtmatige) manier waarop gegevens binnen de keten worden gedeeld, bijvoorbeeld bij de politie of het OM terecht, dan komt iemand er op te staan als een "bedreiger" in de strafrechtelijke zin, eenvoudigweg omdat het semantische onderscheid tussen bedreiging als 'gepercipieerd onveilige bejegening' (als sociaalmaatschappelijke term) en bedreiging als strafbaar feit, niet goed wordt gemaakt. Een officier van justitie die in een jeugdzorgdossier dat via de keten met hem wordt gedeeld, leest dat een jeugdzorgmedewerker is "bedreigd", zal dat – vanuit zijn eigen, juridische invalshoek – al snel strafrechtelijk duiden en iemand als een gewelddadige, gevaarlijke ouder beschouwen.

12.18. In het fictieve voorbeeld van de vader, koppelen de wijkteammedewerkers terug dat vader een onveilige ouder is, en dat wordt in zijn dossier bijgeschreven. Er gaat een melding naar Veilig Thuis en wellicht al naar de Raad voor de Kinderbescherming. De kwestie wordt opgeschaald, en zijn vervolgens verschillende scenario's.

12.19. Het is denkbaar dat er, vanwege de gegevens die er tot nu toe over vader zijn verzameld en uit verschillende systemen met elkaar worden gecombineerd, een beeld naar voren komt van een dermate onveilige gezinssituatie dat acuut ingrijpen noodzakelijk wordt geacht. In dat geval kan er aan de kinderrechter worden gevraagd om een spoedmachtiging uithuisplaatsing. Vader zal daarbij niet worden gehoord, en zijn kinderen zullen vervolgens direct bij hem worden opgehaald onder politiebegeleiding.

12.20. De casus van vader telt dan mee in de statistieken, en de kinderen van vader gaan behoren tot de statistieken van de uit huis geplaatste kinderopvangtoeslagaffaire-kinderen (waarbij in de media soms schattingen zoals 1.675 kinderen genoemd worden).

12.21. Een ander scenario is dat vader opnieuw het wijkteam op bezoek krijgt, samen met vertegenwoordigers van andere betrokken ketenpartners (bijv. een crisisinterventor) en/of de politie. Er wordt dan druk uitgeoefend op vader om in te stemmen met een 'vrijwillige uithuisplaatsing'. Als vader instemt, zo wordt hem verteld, worden zijn kinderen alleen tijdelijk even bij hem weggehaald zodat de rust kan terugkeren, en zodat er kan worden uitgezocht wat er nu eigenlijk aan de hand is. Vader wordt dan voorgehouden dat het beter zou zijn om akkoord te gaan met deze 'vrijwillige uithuisplaatsing', omdat hij anders in een gerechtelijk traject zal belanden, waarmee hij nog verder van huis zal zijn.

12.22. Wat er niet bij wordt gezegd, is dat vader naderhand per definitie altijd alsnog in een gerechtelijk traject zal belanden, en dat de kans reëel is dat vader zijn kinderen niet meer zal zien opgroeien, omdat een kinderrechter – na verloop van maanden of jaren – zal oordelen dat de 'aanvaardbare termijn' is overschreden (waar overigens geen wettelijke basis voor bestaat), en/of omdat het perspectief van de kinderen niet langer bij vader ligt, maar bij het pleeggezin of het gezinshuis waar de kinderen geplaatst zijn.

12.23. Gaat het om een pleeggezin, dan kan het voor de gezinshuisouders een lucratieve business zijn om zoveel mogelijk kinderen in huis te hebben. Of vader zijn kinderen zonder slag of stoot teruggeplaatst zal zien, hangt dan helemaal af van de persoonlijke integriteit van de betrokken gezinshuisouders. De IGJ oefent geen effectief toezicht uit op de gezinshuizen, maar doet zorgmeldingen steevast als 'incident' af. Vader raakt aldus niet alleen de regie over zijn eigen leven, maar ook over dat van zijn kinderen kwijt.

12.24. Dit is overigens waarom er inderdaad af en toe een ouder 'doordraait' en bijv. een ondoordacht bericht op social media post waarin hij of zij bedreigingen uit aan het adres van een medewerker in de jeugdzorg. Natuurlijk is dat onaanvaardbaar en strafbaar. Een jeugdzorgmedewerker moet altijd in veilige omstandigheden kunnen blijven werken.

12.25. Maar wat het publiek vervolgens in het nieuws te zien krijgt, is een eenzijdig beeld: jeugdzorgmedewerkers die hierover begrijpelijkerwijs hun bezorgdheid uiten, en directies van jeugdzorginstellingen die het incident wellicht aangrijpen om voor extra middelen te lobbyen, omdat hun medewerkers zwaar werk moeten doen in onveilige omstandigheden. Het grote publiek, en overigens ook de meeste juristen, zijn zich nauwelijks of geheel niet bewust van de onderliggende problematiek. Alleen de excessen halen het nieuws, maar de

ingewikkelde mechanismen die daaraan ten grondslag hebben gelegen, zijn meestal niet nieuwswaardig en voor een leek bovendien lastig te begrijpen.

12.26. Vanuit het oogpunt van een journalist is dit overigens goed navolgbaar: uiteindelijk wil je als journalist een nieuwswaardig verhaal kunnen vertellen, met een zekere 'human interest'-factor, en een lang exposé van tientallen bladzijden is in de regel toch wat minder interessant voor een gemiddeld lezerspubliek. Daar komt bij dat ál te felle kritiek op een jeugdzorginstelling of het optreden van een overheidsorgaan zoals een gemeente, op een later moment en in een andere context weer nadelig zou kunnen uitpakken voor de redactie. Het kan dan voor een nieuwsredactie wellicht toch wat te 'gewaagd' voelen om die verhouding al teveel op het spel te zetten.

12.27. 'Technisch' is het inderdaad juist dat het werk van een jeugdzorgmedewerker onevenredig zwaar is. De bureaucratische last is hoog, de caseload is vaak zelfs onrealistisch hoog, de opleidingen (met inbegrip van de permanente educatie) schieten overigens ook fundamenteel tekort, en het is inderdaad niet altijd veilig. De andere kant van het verhaal, namelijk hoe de onveilige situatie tot stand heeft kunnen komen, wordt er echter niet steeds bij verteld. De suggestie van mr. Engbers dat de problemen enkel zouden bestaan door *"wachtlijsten, bureaucratie, personeelstekorten en een gebrek aan middelen"*, is simplistisch, en zeker 'meer middelen' (lees: meer geld) gaat de kern van het probleem niet oplossen.

12.28. Met dit alles is niet gezegd dat zowel de toeslagenaffaire als de huidige jeugdzorgaffaire 'alleen maar' zijn veroorzaakt door onrechtmatige informatieverwerking. Ook vanuit de gemeentes, overigens onder regie van de VNG, ontstaan de nodige problemen. Dat heeft niet in de laatste plaats te maken met de manier waarop inkooporganisaties zich verhouden tot de wijkteams, waarbij de inkopers de regie helemaal hebben overgenomen en in feite voor de wijkteammedewerkers bepalen met welke producten zij zullen moeten werken, in plaats van andersom zoals het eigenlijk hoort. Ook de manier waarop de centrale toegang is geregeld, hoe de GGD's gemeentelijk worden vormgegeven, en waarop de sociaal domein-verordeningen worden ingericht, dragen elk op hun eigen manier bij aan de problematiek.

12.29. Een onaanvaardbaar gebrek aan openheid en transparantie vanuit de ministeries van Justitie en Veiligheid en VWS, de Belastingdienst, andere betrokken overheidsorganisaties, en de samenwerkingsverbanden zoals de RIEC's en de Zorg- en Veiligheidshuizen, draagt ook weer op zijn eigen manier bij aan de problematiek, en maakt het des te moeizamer om die doeltreffend in kaart te kunnen brengen. Het schiet niet op, op het moment dat hetzelfde Ministerie van Justitie en Veiligheid dat medeverantwoordelijk is voor de problematiek, de Kamer bijvoorbeeld onjuist informeert over een nieuw wetsvoorstel WGS, dat mede bedoeld is om een praktijk die al ruim 10 jaar in zijn huidige vorm bestaat en waarvan de procureur-generaal van het OM zelf woordelijk erkent dat die niet legitiem is, alsnog van wettelijke legitimatie te voorzien.

12.30. De problematiek die uiteindelijk heeft kunnen uitmonden in zowel de toeslagenaffaire als de huidige jeugdzorgaffaire, is – al met al – dermate gecompliceerd dat het niet verwonderlijk is dat de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag een aantal van deze factoren voldoende voor het voetlicht heeft kunnen brengen in haar rapport *Ongekend onrecht*. Hopelijk zal de parlementaire enquête die voor het volgende kalenderjaar gepland staat, straks meer inzicht bieden in wat er daadwerkelijk is misgegaan. Zolang het probleem niet in zijn volle omvang wordt onderkend, zal het blijven doorsudderen en zal er naar zijn aard geen wezenlijke verbetering kunnen intreden.

12.31. De opmerking van mr. Engbers dat de toeslagenaffaire los zou staan van de problemen in de jeugdzorg, is – al met al – ongeïnformeerd en simplistisch. Daargelaten dat zij (zoals vaak herhaald) nimmer een dergelijk opiniestuk had mogen publiceren, was het beter geweest als zij deze opmerking achterwege zou hebben gelaten. Bij het grote publiek, dat op dit moment waarschijnlijk hooguit slechts een geringe notie heeft van de problemen die er momenteel spelen in de jeugdzorg, kan daardoor ten onrechte het beeld blijven bestaan dat het allemaal wel meevalt, en dat de veiligheid van kinderen in het huidige jeugdzorgstelsel wel in goede handen zou zijn.

12.32. Het zou goed zijn als het grote publiek zich er meer bewust van zou zijn dat de problemen geen 'ver van mijn bed-show' zijn, maar dat in beginsel ieder willekeurig gezin zou kunnen worden getroffen door de onrechtmatige en ingrijpende inmenging van de Nederlandse overheid in het gezinsleven. Wellicht enigszins gechargeerd uitgedrukt, maar niet geheel onwaar: vandaag is het nog een ander, maar morgen zou ook jouw gezin aan de beurt kunnen zijn. Een onterechte, anonieme melding bij Veilig Thuis door een boze buurman of buurvrouw bij Veilig Thuis kan in beginsel al aanleiding vormen om het een en ander in gang te zetten, zeker nu Veilig Thuis om beleidsredenen niet aan waarheidsvinding doet. Het bagatelliseren van het probleem door mr. Engbers, in haar hoedanigheid van kinderrechter en schijnbaar namens de (kinder)rechtspraak, is niet helpend.

13. Het OM speelt een (hoofd)rol in de toeslagenaffaire en de huidige jeugdzorgaffaire[12]

13.1. Zoals eerder benoemd in dit klaagschrift, laat de manier waarop kinderrechters zich doorgaans tot de Raad of de GI verhouden, zich enigszins vergelijken met die, waarop de strafrechter zich verhoudt tot het OM. In beide gevallen vertrouwt de rechter er doorgaans op dat de betrokken professionals meestal wel ongeveer weten wat zij aan het doen zijn. Een gezinsvoogd of een raadsonderzoeker die zijn bevindingen aan de kinderrechter presenteert, is daarvoor opgeleid, heeft ervaring in het veld, en wordt als ketenpartner vertrouwd. Hetzelfde geldt voor een officier van justitie of advocaat-generaal die een zaak voorbrengt aan de strafrechter. Daar gaat het om beëdigde professionals vanuit een vertrouwde overheidsorganisatie, die rechten hebben gestudeerd en het nodige aan ervaring in het veld hebben. Het uitgangspunt is in feite een soort Garantenstellung: het gaat om professionals met bijzondere kwaliteiten en verantwoordelijkheden die daarmee temeer vertrouwd worden.

13.2. Dat brengt mij op de rol van het OM in zowel de toeslagenaffaire als de huidige jeugdzorgaffaire. Het OM is op grond van boek 1 BW en de Jeugdwet met bepaalde zelfstandige bevoegdheden bekleed in de jeugdzorg. Men zou kunnen stellen dat het OM fungeert als een soort pseudo-jeugdzorginstelling of een verlengstuk van de jeugdzorg. Het OM wordt niet voor niets tot de ketenpartners gerekend.

13.3. Er wordt dan ook in sommige gevallen informatie uitgewisseld tussen het OM en andere ketenpartners die bij een casus betrokken zijn. Dat vloeit onder meer voort uit boek 1 BW en de Jeugdwet. Bovendien is het OM als ketenpartner aangesloten op de meeste samenwerkingsverbanden waarbinnen gegevens worden gedeeld, waaronder het Financieel Expertisecentrum (FEC), de Infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV), de Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's), en de Zorg- en Veiligheidshuizen (ZVH's).

[12] Voor een uitgebreide technische analyse van de rol van het OM in de jeugdzorg, zie https://www.llmlegal.nl/blog/jeugdzorg-onveilig-vanwege-betrokkenheid-om/.

13.4. Dit is om uiteenlopende redenen problematisch. Het opportuniteitsbeginsel van art. 167 Sv speelt daarin een leidende rol. Art. 167 Sv bepaalt:

> 1. Indien naar aanleiding van het ingestelde opsporingsonderzoek het openbaar ministerie van oordeel is dat vervolging moet plaats hebben, door het uitvaardigen van een strafbeschikking of anderszins, gaat het daartoe zoo spoedig mogelijk over.
> 2. Van vervolging kan worden afgezien op gronden aan het algemeen belang ontleend. Het openbaar ministerie kan, onder het stellen van bepaalde voorwaarden, de beslissing of vervolging plaats moet hebben voor een daarbij te bepalen termijn uitstellen.

13.5. De angel zit in de manier waarop het OM omgaat met het opportuniteitsbeginsel in lid 2. Het OM kan afzien van vervolging *"op gronden aan het algemeen belang ontleend"*. Het 'algemeen belang' is een vage, open norm. Het voert in het bestek van dit klaagschrift te ver om uitputtend op de materie in te gaan, maar het komt erop neer dat het opportuniteitsbeginsel in de praktijk een bijna sacrosancte status kent. Het OM heeft in feite *carte blanche* om helemaal naar eigen inzicht te beslissen wat er met een aangifte gebeurt. Er is vrijwel geen effectieve, onafhankelijke controle op mogelijk.

13.6. De drie klassieke doelstellingen van het strafrecht zijn speciale preventie (d.w.z. voorkomen dat een verdachte opnieuw de fout in zal gaan), algemene preventie (het beschermen van de samenleving tegen crimineel gedrag), en vergelding. Maar stel dat het OM zou beslissen om een verdachte te vervolgen om een ándere reden. Dat zou neerkomen op een schending van art. 3:3 Awb; machtsmisbruik. Volgens de wettelijke definitie is er sprake van machtsmisbruik op het moment dat een bestuursorgaan (zoals het OM) een bevoegdheid voor een ander doeleind inzet dan waarvoor het bedoeld is.

13.7. Er bestaat echter geen effectieve manier om te controleren of dat inderdaad het geval is. De enige uitzondering die er 'in theorie' bestaat, is wanneer het OM een vervolgingsbeslissing zou nemen die in strijd is met de beginselen van een goede procesorde (ECLI:NL:HR:2012:BX4280). Het gaat dan om een situatie waarin *"geen redelijk handelend lid van het openbaar ministerie heeft kunnen oordelen dat met (voortzetting van) de vervolging enig door strafrechtelijke handhaving beschermd belang gediend kan zijn."* (rov. 2.4). Daarvoor gelden echter dermate zware motiveringseisen dat je de conclusie mag trekken dat er in de praktijk überhaupt geen effectieve rechtsbescherming bestaat tegen een OM dat zijn vervolgingsbevoegdheid op oneigenlijke gronden inzet.

13.8. Dat dat in de praktijk inderdaad gebeurt in jeugdzorggerelateerde zaken, staat vast. Er zijn inderdaad meerdere goed gedocumenteerde casussen voorhanden van jeugdzorgkwesties, waarin het OM op aanwijzing vanuit de jeugdzorg een vader of moeder als verdachte van een strafbaar feit aanwijst.

13.9. Omdat het OM is aangesloten op alle samenwerkingsverbanden, waaronder de RIEC's en de Zorg- en Veiligheidshuizen, heeft het de mogelijkheid om ongecontroleerd en naar willekeur informatie uit te wisselen met jeugdzorginstellingen. Vanwege de strikte geheimhouding die er steeds is overeengekomen (zie, opnieuw, art. 17 van het modelconvenant Zorg- en Veiligheidshuizen als voorbeeld), is daar geen enkel zicht op. Bij het nemen van een vervolgingsbeslissing kan het OM zich laten leiden door de informatie die het betrekt vanuit de jeugdzorg. Omdat die informatie om principeredenen niet is gebaseerd op waarheidsvinding, en dus per definitie subjectief is, is dat gevaarlijk. Vanwege de sacrosancte status van het opportuniteitsbeginsel in art. 167 Sv, hoeft het OM zich – bij het nemen van een vervolgingsbeslissing – nergens over te verantwoorden. Of het OM inderdaad zijn macht misbruikt in een concrete (jeugdzorggerelateerde) casus, is dus niet effectief controleerbaar.

13.10. In het geval dat een aangifte wordt geseponeerd, is dat in zoverre nog anders, omdat de officier van justitie nog kan worden bewogen om het sepot te heroverwegen, eventueel gevolg door een beklagzaak ex art. 12 Sv bij het gerechtshof. De praktijk leert echter dat de gerechtshoven snel geneigd zijn om het OM te volgen wanneer het een beroep doet op 'hoge werklast' of 'capaciteitsproblemen'. Dat gebeurt ook wanneer het bewijs tegen een verdachte technisch wel rond te krijgen is. De art. 12 Sv-procedure is in de praktijk, waar het om jeugdzorggerelateerde casussen gaat, niet veel meer dan een wassen neus. En wordt een ouder juist wél vervolgd, om oneigenlijke redenen die niet met het strafrecht te maken hebben, dan biedt het recht daar überhaupt geen effectieve rechtsbescherming tegen.

13.11. Dat betekent in de praktijk dat een officier van justitie in de verleiding kan komen om, op aanwijzing van een betrokkene uit de jeugdzorg, een ouder juist wel of juist niet te vervolgen, om op die manier een rechterlijke uitspraak in een omgangs- en gezagskwestie een door de jeugdzorg gewenste richting uit te sturen. De kinderrechter, die meestal niet toeziet op de naleving van art. 3.3 Jeugdwet maar er – zoals mr. Engbers – van uitgaat dat de jeugdzorg meestal gelijk heeft, beslist dan op aanwijzing van het OM dat ouder en kind van elkaar moeten worden gescheiden, terwijl die beslissing eigenlijk slechts gebaseerd is op bijv. een subjectief gevoel van onveiligheid van een gezinsvoogd of een wijkteammedewerker.

13.12. Het laat zich denken dat er op dit moment burgers juist wel, of juist niet, voor een strafbaar feit worden vervolgd, niet om een strafvorderlijke reden, maar op aanwijzing van de jeugdzorg. In een aantal gevallen bestaat daar overigens inderdaad vrij sterk bewijs voor. Een ouder wordt dan als verdachte vervolgd, niet zozeer omdat de officier van justitie vindt dat de betrokkene gestraft moet worden, maar omdat de officier van justitie – op voorspraak van de jeugdzorg – van mening is dat diegene een gevaar voor zijn kind zou vormen. Daar is het strafrecht niet voor bedoeld, maar je kunt het eenvoudigweg niet controleren.

13.13. De verwevenheid tussen jeugdzorg en OM gaat bovendien nog verder. In de praktijk blijken er officieren van justitie te bestaan met nevenfuncties in de jeugdzorg. Een voorbeeld is een in opspraak geraakte officier van justitie uit Noord-Brabant, die tegelijkertijd optreedt als toezichthouder bij Jeugdbescherming Brabant, Veilig Thuis Brabant Noordoost, en Veilig Thuis Zuidoost-Brabant. Het gaat om een invloedrijke officier van justitie die bovendien tevens fungeert als afdelingshoofd Beleid en Strategie van het parket Noord-Holland, én als voorzitter klachtencommissie politie eenheid Amsterdam.

13.14. Er blijken meer van dergelijke officieren van justitie te bestaan met nevenfuncties in de jeugdzorg. In een aantal gevallen hebben zij hun nevenfuncties bovendien niet conform de geldende regels geregistreerd. Een rechtszoekende die bijv. aangifte zou willen doen tegen een betrokkene binnen Jeugdbescherming Brabant, kan vervolgens nul op het rekest krijgen binnen het OM, omdat de betrokken officier van justitie er – vanuit zijn nevenfunctie als toezichthouder – een persoonlijk belang op nahoudt om de aangifte te seponeren. Het college van procureurs-generaal heeft, in reactie op een Wob-verzoek, weliswaar laten weten in beginsel afwijzend tegenover dit soort belangenverstrengeling te staan, maar er wordt niet actief op ingegrepen.

13.15. De praktijk leert dat jeugdzorginstellingen voor zichzelf een soort *de facto* strafrechtelijke immuniteit hebben bedongen. Doe je als rechtszoekende aangifte tegen een medewerker of directielid in de jeugdzorg, dan is de kans reëel dat je bot vangt en dat de aangifte wordt geseponeerd. Vanwege het ontbreken van enigerlei vorm van onafhankelijke controle, is het bijzonder moeilijk om deze problematiek nauwkeurig in kaart te brengen. Het OM hoeft

niemand iets uit te leggen en kan zich effectief verschuilen achter het ‘algemeen belang’. Dat is verontrustend en doet het publiek vertrouwen in de rechtsstaat geen goed.

13.16. Zolang het OM vanwege het opportuniteitsbeginsel in art. 167 Sv in feite over ongebreidelde macht beschikt en naar willekeur kan blijven beslissen zonder dat daar effectieve controle op bestaat, is er eigenlijk geen goed en onafhankelijk (strafrechtelijk) onderzoek naar de toeslagenaffaire en de misstanden in de jeugdzorg mogelijk.

13.17. Ouders en kinderen missen hierdoor een belangrijk stuk rechtsbescherming. Ik zie dit in concrete casussen misgaan, zoals een vader die er niet in slaagt om een jeugdzorgmedewerker vervolgd te krijgen die smaad heeft gepleegd, en een moeder van wie een aangifte van de verkrachting van haar minderjarige dochter in een gezinshuis om oneigenlijke redenen wordt geseponeerd, waarna de politiefunctionaris die het onderzoek heeft geleid, toetreedt als bestuurder van datzelfde gezinshuis, terwijl het OM incriminerende camerabeelden buiten het dossier in de beklagzaak ex art. 12 Sv probeert te houden.

13.18. Tot slot maak ik een opmerking over de aangifteverboden die het OM soms aan ouders oplegt. Een verbod om aangifte te doen van een strafbaar feit, is onrechtmatig. Uit art. 161, 163 en 165 Sv volgt dat iedere burger altijd het recht heeft om aangifte te doen van strafbare feiten. Een verbod daarop, is in strijd met het recht op een eerlijk proces (art. 6 EVRM) en het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel (art. 13 EVRM).

13.19. Tegen een aangifteverbod staat echter evenmin een effectief rechtsmiddel open. De bestuursrechter van de Rechtbank Noord-Holland heeft recent een vader op grond van art. 1:6 sub a Awb kennelijk niet-ontvankelijk verklaard in een beroepszaak tegen een hem opgelegd verbod om aangifte te doen tegen jeugdzorgmedewerkers, en met lege handen naar huis gestuurd. Door de vader kennelijk niet-ontvankelijk te verklaren, heeft de bestuursrechter de route naar de Raad van State afgesneden, omdat daarvoor een appelverbod geldt. De zaak dient nu alsnog voor de Raad van State met een beroep op doorbreking van het appelverbod wegens de schending van het recht op een eerlijk proces.[13]

13.20. Vangt de vader straks opnieuw bot bij de Raad van State, dan meen ik dat men mag constateren dat de bestuursrechter – alle ‘kritische zelfreflecties’ vanuit de Raad voor de Rechtspraak ten spijt – weinig heeft geleerd van zijn rol in de toeslagenaffaire, en in dit opzicht toch op de oude voet blijft doorgaan. Ouders die met jeugdzorg worden geconfronteerd, missen hier een stuk effectieve rechtsbescherming, omdat er in Nederland geen rechtsmiddel openstaat tegen een door het OM opgelegd aangifteverbod (in een art. 12-procedure wordt men immers naar zijn aard niet-ontvankelijk verklaard omdat het niet over een sepot van een aangifte gaat, en bij de civiele restrechter kan men evenmin terecht omdat er geen vermogensrechtelijk belang bestaat om over te procederen).

13.21. Mr. Engbers lijkt zich niet bewust te zijn van de problematiek die er in de jeugdzorg ‘onder de motorkap’ werkelijk speelt. Dat zij zich in haar opiniestuk niettemin zo categorisch uitspreekt en de indruk wekt dat er betrekkelijk weinig aan de hand is, is haar aan te rekenen. Het is niet haar plaats als kinderrechter om, schijnbaar namens alle kinderrechters, dergelijke uitspraken te doen. Haar opiniestuk schetst een eenzijdig en simplistisch beeld van een complexe problematiek waaraan in werkelijkheid tal van haken en ogen inherent zijn.

[13] Voor een uitgebreider verslag over deze zaak: https://www.llmlegal.nl/blog/bestuursrechter-jeugdzorg-mag-kritische-ouders-aangifteverbod-opleggen/

14. De rechtsbijstand voor ouders en kinderen schiet tekort

14.1. De Nederlandse Orde van Advocaten blijft in gebreke om te voorzien in effectieve rechtsbijstand voor ouders en kinderen die met jeugdzorg in aanraking komen.

14.2. Er mankeert in de eerste plaats het een en ander waar het gaat om het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. In de meeste omgangs- en gezagskwesties gaat het om onvermogende ouders die noodgedwongen op toegevoegde rechtsbijstand procederen. Het vaak om gecompliceerde kwesties waar een advocaat veel uren op zal moeten schrijven. Een advocaat kan geneigd zijn om het af te raffelen omdat het teveel tijd kost. Dat gaat ten koste van de kwaliteit van de rechtsbijstand.

14.3. Voor ouders die qua inkomen net boven de grens voor gefinancierde rechtsbijstand zitten, pakt dat nadelig uit. Zij moeten de procedures uit eigen middelen betalen. In de praktijk wordt dat na verloop van tijd meestal onbetaalbaar. Word men daarbij als ouder geconfronteerd met een rancuneuze ex-partner die net ónder de inkomensgrens zit, dan is het aanspannen van procedure na procedure een effectieve manier om de wederpartij dwars te zitten en financieel te duperen. Er zijn meerdere voorbeelden voorhanden van ouders die om deze reden bijvoorbeeld hun bedrijf hebben moeten verkopen. Sommige advocaten lenen zich daarvoor en maken actief misbruik van deze tekortkoming in het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand ten gunste van hun eigen cliënt. Dat is niet noodzakelijkerwijs in het belang van het betrokken kind.

14.4. De inhoudelijke kwaliteit van advocaten die zich toeleggen op omgangs- en gezagskwesties varieert sterk. Een aantal advocaten is goed en toegewijd. Andere advocaten leveren een beduidend mindere prestatie voor hun cliënt. De meeste ouders en kinderen zullen niet op de hoogte zijn van deze kwaliteitsverschillen, en zullen uiteindelijk ofwel via Google, ofwel via een rechtswinkel, of op een andere manier, bij een willekeurige advocaat uitkomen. Het is dan, zogezegd, afwachten wat voor vlees je in de kuip hebt.

14.5. Ouders die met jeugdzorg worden geconfronteerd, staan veelal hoog in de emotie. Hun manier van communiceren kan daardoor (onbedoeld) claimend of dwingend overkomen. Advocaten worden door hun cliënt soms overladen met een ongedifferentieerde brij aan ‘bewijsmateriaal’. Dit alles vraagt van de advocaat om een geduldige, empathische, maar niettemin gedecideerde manier van communiceren, waarbij steeds duidelijkheid voor de cliënt wordt geschapen, terwijl de advocaat er bovendien niet aan ontkomt om – tot op zekere hoogte – soms toch wat in een rol van een soort maatschappelijk werker of psycholoog te gaan zitten.

14.6. Dit alles komt onvoldoende tot zijn recht in de Beroepsopleiding Advocaten. Het personen- en familierecht is daar überhaupt een ondergeschoven kindje. Zeker sinds in maart 2021 het curriculum van de beroepsopleiding significant is ingekrompen en vrijwel alle tentamens zijn geschrapt, is dit probleem alleen maar toegenomen. Er is onvoldoende aandacht voor de zware taak die een toekomstig personen- en familierecht, meestal tegen verhoudingsgewijs geringe betaling, tegemoet gaat. De Beroepsopleiding Advocaten heeft, ook los daarvan, al jarenlang te kampen met forse organisatorische en kwaliteitsproblemen. De organisatie CPO/Dialogue die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de opleiding, schiet tekort in

haar taak om te voorzien in een deugdelijke opleiding voor advocaten in spe. Dit probleem wordt niet voldoende onderkend door de Nederlandse Orde van Advocaten.[14]

14.7. De permanente opleiding voor advocaten biedt hieraan geen effectief tegenwicht. De praktijk is namelijk dat deze markt voornamelijk wordt beheerst door een aantal grote aanbieders die gebruik maken van video on demand. Een advocaat die aan zijn jaarlijkse quotum van opleidingspunten moet voldoen, kan eenvoudig inloggen, een video starten, en ondertussen andere dingen gaan doen. Af en toe moet er op een knop worden gedrukt zodat het systeem kan 'controleren' dat je nog steeds aanwezig bent. Na afloop moet er een aantal eenvoudige controlevragen worden beantwoord. De praktijk leert dat sommige advocaten daar een stagiair voor inzetten, zodat zij er zelf geen omkijken naar hebben. Het meest opvallende verhaal is dat van een advocaat die drie laptops naast elkaar aanzette, op de accounts van drie collega's inlogde, de video's afspeelde, en ondertussen eten ging koken.

14.8. Er bestaat, al met al, geen effectief inhoudelijk toezicht op de kwaliteit van de permanente opleiding. Een aanbieder van permanente opleiding moet jaarlijks een "zelfevaluatie" insturen, maar er is geen externe controle op de inhoudelijke kwaliteit vanuit de Orde. Dit is geen doeltreffende manier om de kwaliteit van de advocatuur te waarborgen; laat staan om ervoor te zorgen dat advocaten die zich beroepsmatig op omgangs- en gezagskwesties toeleggen, voldoende toegerust blijven voor hun intensieve taak. De kernwaarde 'deskundigheid' in art. 10a van de Advocatenwet staat hierdoor onder onaanvaardbare druk.

15. "Stress"

15.1. Ouders en kinderen die op deze manier verstrikt raken in de raderen van de kinderrechtspraak, missen – al met al – in verschillende opzichten effectieve rechtsbescherming. Uiteraard veroorzaakt dat het nodige aan stress.

15.2. Dit brengt mij tenslotte op het argument van mr. Engbers, in haar opiniestuk, onder het kopje *"Stress"*:

> Uiteraard kunnen structurele financiële problemen, hoe die ook zijn ontstaan, stress veroorzaken. Ouders kunnen door die problemen zo in beslag worden genomen dat zij emotioneel onvoldoende beschikbaar zijn voor hun kinderen en niet meer responsief en sensitief op hen kunnen reageren. Daar kunnen die ouders niets aan doen, maar dit is wel beschadigend voor hun kinderen. Als hulpverlening dan onvoldoende oplevert, is een uithuisplaatsing soms niet te voorkomen.

15.3. Waar mr. Engbers hier nog gedeeltelijk het gelijk aan haar zijde heeft, is dat ouders in de problemen zitten, daardoor stress ervaren, en dat kan inderdaad doorwerken in de manier waarop zij zich tot hun kinderen verhouden.

15.4. Die stress is echter, anders dan mr. Engbers het doet voorkomen, zeker niet beperkt tot stress door financiële problemen. Het gaat om stress door het gevoel van onmacht, isolement, schaamte, veronderstellen dat je de enige bent die dit overkomt, niet begrijpen waarom je in een schijnbaar uitzichtloze situatie terecht bent gekomen, gevoelens van inadequaatheid, het gevoel dat je tekortschiet als ouder, dat je je kinderen – buiten jouw schuld – niet steeds kunt geven wat zij nodig hebben, in materieel opzicht en soms ook in

[14] Voor een uitgebreide analyse van de kwaliteitsproblemen en organisatorische problemen rondom de Beroepsopleiding Advocaten: https://www.llmlegal.nl/blog/beroepsopleiding-advocaten-de-problemen-samengevat/

emotioneel opzicht. Die gevoelens van inadequaatheid en tekortschieten zijn, naar objectieve maatstaven, niet terecht. In werkelijkheid is de ouder namelijk niet degene die tekortschiet. Het is de gehele keten, van gemeente tot GI, van Belastingdienst tot OM, die het structureel laat afweten, en waar de ouder, buiten zijn of haar schuld, de dupe van is geworden.

15.5. Het is denkbaar dat het *de facto* uitmondt in een situatie waarin overheidsingrijpen tot op zekere hoogte wellicht gerechtvaardigd zou kunnen zijn, als de situatie thuis door alle problemen zo onhoudbaar is geworden dat de spreekwoordelijke bom barst. Een uithuisplaatsing moet dan wel op basis van objectieve en controleerbare informatie te rechtvaardigen zijn. In het huidige stelsel, waar waarheidsvinding weliswaar 'in theorie' verplicht is vanwege art. 3.3 Jeugdwet maar om de praktijk vaker niet dan wel door de betrokken jeugdzorginstanties wordt geëerbiedigd, zou een kinderrechter niet zonder meer naar een dergelijk 'ultimum remedium' mogen grijpen zonder zich er eerst terdege van te vergewissen dat de informatie die de Raad of de GI hem aanleveren, inderdaad én op objectieve en controleerbare feiten berust, én een dergelijk vergaand overheidsingrijpen in het gezinsleven rechtvaardigt.

15.6. Een uithuisplaatsing behoort, anders dan de meeste GI's ten onrechte schijnen te veronderstellen, niet de norm te zijn, maar slechts een eenzame uitzondering op het uitgangspunt in het internationale recht, dat de overheid het gezinsleven dient te eerbiedigen en zich moet onthouden van ingrijpen, tenzij er op objectieve gronden geconcludeerd kan worden dat de thuissituatie dermate acuut en nijpend is dat er eenvoudigweg geen andere manier meer bestaat.

15.7. En zelfs dan, behoort een uithuisplaatsing een tijdelijk redmiddel te zijn, en moet er zo snel mogelijk weer worden gewerkt aan terugplaatsing. Het idee dat een kind langer dan een aanvaardbare termijn uit huis geplaatst is, en dan *bij fictie* geacht wordt om gewend te zijn aan een nieuwe situatie, is onrechtsstatelijk.

15.8. Als overheid ben je, vanwege het internationaalrechtelijke uitgangspunt dat kinderen thuis opgroeien 'tenzij', verplicht om in te zetten op preventie. Een GI behoort te streven naar nul uithuisplaatsingen. Dat sommige GI's met een quotum werken, is niet aanvaardbaar. Zelfs wanneer wordt gewerkt vanuit een ondertoezichtstelling, hoort een gezinsvoogd daarbij een regiefunctie op zich te nemen, zelf geen jeugdhulp aan te bieden (hetgeen bovendien verboden is in art. 3.2 lid 2 Jeugdwet), en alles in het werk te stellen om de evt. problemen in de thuissituatie weer tot aanvaardbare proporties terug te brengen. Maar voordat de GI aan de slag gaat, behoort er al het nodige te gebeurd om te voorkomen dat een ondertoezichtstelling noodzakelijk zou zijn. Dit is waar een GI eigenlijk naar zou behoren te streven.

15.9. De bewering van mr. Engbers onder het kopje "Opvoedperspectief" dat na een uithuisplaatsing altijd zou worden gekeken onder welke voorwaarden het kind teruggeplaatst kan worden, is louter theoretisch en berust op de niet realistische vooronderstelling dat jeugdzorgmedewerkers zich altijd en per definitie aan de wet en internationale regelgeving zullen conformeren. Nu de praktijk leert dat er op dit ogenblik vele kinderen zelfs geheel van de radar verdwenen zijn, kan men daaruit gevoeglijk de conclusie trekken dat de stelling van mr. Engbers dat dit *"altijd"* zou gebeuren, kennelijk onjuist is.

15.10. In dit licht bezien, meen ik de stigmatiserende toonzetting van het opiniestuk van mr. Engbers door ouders die in de toeslagenaffaire zijn beland en vervolgens vermijdbaar door

de overheid van hun kind zijn gescheiden, als nodeloos kwetsend zal kunnen worden ervaren.

Tot besluit

Een en ander is aanleiding om u te verzoeken om mijn klachten over mr. Engbers gegrond te verklaren en haar een disciplinaire maatregel op te leggen.

Ik verzoek u om mij de correcte ontvangst van dit klaagschrift, met inbegrip van beide producties, schriftelijk te bevestigen cf. het bepaalde in art. 6 lid 1 Klachtenregeling Rechtbank Midden-Nederland. Dat kan op mijn kantooradres: Stichting LLM Legal, Radarweg 29, 1043 NX, Amsterdam.

Voor zover dit klaagschrift onjuist geadresseerd zou zijn, verzoek ik u om mij daarover zo spoedig mogelijk te informeren (art. 6 lid 2 van de klachtenregeling).

Zou u onverhoopt van oordeel zijn dat de klacht geen behandeling behoeft, verzoek ik u om mij daarover binnen vier weken schriftelijk te informeren (art. 7 lid 4 van de klachtenregeling), zodat ik alsdan door de procureur-generaal van de Hoge Raad ontvangen zal kunnen worden in een klaagschrift ex art. 13a t/m 13g RO.

Hoogachtend,

Mr. T.A. (Tom) Knijp,
voorzitter Stichting LLM Legal

LLM LEGAL

Productie 1

TOESLAGENAFFAIRE

Kinderen worden echt niet uit huis geplaatst enkel om een belastingschuld. **Rechters kijken naar een brede waaier aan problemen**

Kinderrechters gaan alleen akkoord met een uithuisplaatsing als sprake is van een onveilige opvoedsituatie. Financiële problemen zijn dan nog de minste zorg, zo leert de ervaring.

Lang heb ik geaarzeld om deze brief te schijven, want rechters spreken immers door hun uitspraken en niet door ingezonden stukken. Het debat dat de laatste weken in de media en in de politiek wordt gevoerd, getuigt echter van een zodanig tenenkrommende eenzijdigheid en onkunde dat enig weerwoord noodzakelijk is.

Als kinderrechter heb ik vele machtigingen tot uithuisplaatsing afgegeven (overigens heb ik die ook wel geweigerd), maar nog nooit heb ik een machtiging afgegeven vanwege een belastingschuld of een conflict met de Belastingdienst. Nog nooit heb ik het woord toeslagenouder of toeslagenaffaire gelezen in een dossier, dus ik heb geen idee of er onder de kinderen die met mijn machtiging uit huis zijn geplaatst, kinderen zitten van ouders die slachtoffer zijn van de toeslagenaffaire. En eerlijk gezegd, vind ik dat ook niet zo van belang.

Kinderen worden immers alleen uit huis geplaatst als dit noodzakelijk is in het belang van hun verzorging en opvoeding. Doorgaans is sprake van een onveilige opvoedsituatie, veroorzaakt door psychiatrische of persoonlijkheidsproblematiek, zwakbegaafdheid, complexe relatieproblemen of echtscheidingsstrijd, verslavingen, huiselijk geweld of een combinatie van deze factoren. En ja, soms zijn er ook financiële problemen, maar dat is wel de minste zorg.

Voordat tot een uithuisplaatsing wordt overgegaan is er – acute situaties daargelaten – al van alles geprobeerd om de onveilige opvoedsituatie weer op een enigszins acceptabel niveau te krijgen. Pas als dit niet tot voldoende resultaat leidt, wordt een kind uit huis geplaatst. Een uithuisplaatsing is altijd zeer ingrijpend voor een kind, maar soms is het echt onvermijdelijk om verdere beschadigingen bij het kind te voorkomen en te kunnen gaan werken aan herstel.

Bovendien wordt altijd na een uithuisplaatsing gekeken onder welke voorwaarden het kind teruggeplaatst kan worden. Ieder kind heeft er immers recht op te kunnen opgroeien bij zijn eigen ouders, als dit mogelijk is. Soms kunnen kinderen al na relatief korte tijd worden teruggeplaatst. Soms is al snel duidelijk dat het opvoedperspectief van het kind niet meer bij de ouders ligt, soms blijkt dit pas na wat langere tijd.

En op een gegeven moment komt de zogenoemde aanvaardbare termijn (waarbinnen kinderen nog terug mogen naar het gezin, *red.*) in beeld. Deze termijn – een half jaar voor kinderen tot 5 jaar en een jaar voor kinderen vanaf 5 jaar – is overigens nooit meer geweest dan een zeer globale richtlijn. Kinderen van slachtoffers van de toeslagenaffaire hebben recht op dezelfde bescherming als elk ander kind. Ook zij hebben recht op ingrijpen van de jeugdbescherming als hun ouders niet meer in staat zijn hun een veilig opvoedklimaat te bieden. Het gaat hierbij niet om schuld of onschuld van die ouders. Het gaat bijna nooit om verwijtbaarheid. Er is bijna altijd sprake van onmacht.

Soms is uithuisplaatsing onvermijdelijk om verdere beschadigingen bij het kind te voorkomen

Uiteraard kunnen structurele financiële problemen, hoe die ook zijn ontstaan, stress veroorzaken. Ouders kunnen door die problemen zo in beslag worden genomen dat zij emotioneel onvoldoende beschikbaar zijn voor hun kinderen en niet meer responsief en sensitief op hen kunnen reageren. Daar kunnen die ouders niets aan doen, maar dit is wel beschadigend voor hun kinderen. Als hulpverlening dan onvoldoende oplevert, is een uithuisplaatsing soms niet te voorkomen.

Het beeld dat kinderen van toeslagenouders onterecht uit huis zijn geplaatst en/of ten onrechte niet zijn teruggeplaatst, is onjuist en ongenuanceerd.

De toeslagenaffaire staat overigens los van de problemen in de jeugdzorg. Ja, er zijn problemen, door wachtlijsten, bureaucratie, personeelstekorten en een gebrek aan middelen, maar die problemen kunnen de jeugdzorgmedewerkers niet worden verweten. Zij moeten in zeer moeilijke omstandigheden werken aan weerbarstige problemen. De crisis in de jeugdzorg is het gevolg van het overheidsbeleid dat gesanctioneerd is door dezelfde Tweede Kamerleden die nu zo hoog van de toren blazen. Maar dat was met de toeslagenaffaire ook al het geval.

Marieke Engbers is kinderrechter.

LLM LEGAL

Productie 2

OPINIE

Opinie: Kinderen worden echt niet uit huis geplaatst om een belastingschuld

Kinderrechters gaan alleen akkoord met een uithuisplaatsing als sprake is van een onveilige opvoedsituatie. Financiële problemen zijn dan nog de minste zorg, zo leert de ervaring.

Marieke Engbers 19 mei 2022, 16:29

Gedupeerde ouders op de publieke tribune tijdens een debat in de Tweede Kamer over de uit huis geplaatste kinderen van wie de ouders slachtoffer zijn van de toeslagenaffaire. Beeld Lex van Lieshout / ANP

Lang heb ik geaarzeld om deze brief te schijven, want rechters spreken immers door hun uitspraken en niet door ingezonden stukken. Het debat dat de laatste weken in de media en in de politiek wordt gevoerd, getuigt echter van een zodanig tenenkrommende eenzijdigheid en onkunde dat enig weerwoord noodzakelijk is.

Als kinderrechter heb ik vele machtigingen tot uithuisplaatsing afgegeven (overigens heb ik die ook wel geweigerd), maar nog nooit heb ik een machtiging afgegeven vanwege een belastingschuld of een conflict met de Belastingdienst. Nog nooit heb ik het woord toeslagenouder of toeslagenaffaire gelezen in een dossier, dus ik heb geen idee of er onder de kinderen die met mijn machtiging uit huis zijn geplaatst, kinderen zitten van ouders die slachtoffer zijn van de toeslagenaffaire. En eerlijk gezegd, vind ik dat ook niet zo van belang.

Huiselijk geweld

Kinderen worden immers alleen uit huis geplaatst als dit noodzakelijk is in het belang van hun verzorging en opvoeding. Doorgaans is sprake van een onveilige opvoedsituatie, veroorzaakt door psychiatrische of persoonlijkheidsproblematiek, zwakbegaafdheid, complexe relatieproblemen of echtscheidingsstrijd, verslavingen, huiselijk geweld of een combinatie van deze factoren. En ja, soms zijn er ook financiële problemen, maar dat is wel de minste zorg.

Voordat tot een uithuisplaatsing wordt overgegaan is er – acute situaties daargelaten – al van alles geprobeerd om de onveilige opvoedsituatie weer op een enigszins acceptabel niveau te krijgen. Pas als dit niet tot voldoende resultaat leidt, wordt een kind uit huis geplaatst. Een uithuisplaatsing is altijd zeer ingrijpend voor een kind, maar soms is het echt onvermijdelijk om verdere beschadigingen bij het kind te voorkomen en te kunnen gaan werken aan herstel.

Opvoedperspectief

Bovendien wordt altijd na een uithuisplaatsing gekeken onder welke voorwaarden het kind teruggeplaatst kan worden. Ieder kind heeft er immers recht op te kunnen opgroeien bij zijn eigen ouders, als dit mogelijk is. Soms kunnen kinderen al na relatief korte tijd worden teruggeplaatst. Soms is al snel duidelijk dat het opvoedperspectief van het kind niet meer bij de ouders ligt, soms blijkt dit pas na wat langere tijd. En op een gegeven moment komt de zogenoemde

jaar voor kinderen vanaf 5 jaar, *red.*) in beeld. Deze termijn is overigens nooit meer geweest dan een zeer globale richtlijn.

Kinderen van slachtoffers van de toeslagenaffaire hebben recht op dezelfde bescherming als elk ander kind. Ook zij hebben recht op ingrijpen van de jeugdbescherming als hun ouders niet meer in staat zijn hun een veilig opvoedklimaat te bieden. Het gaat hierbij niet om schuld of onschuld van die ouders. Het gaat bijna nooit om verwijtbaarheid. Er is bijna altijd sprake van onmacht.

Stress

Uiteraard kunnen structurele financiële problemen, hoe die ook zijn ontstaan, stress veroorzaken. Ouders kunnen door die problemen zo in beslag worden genomen dat zij emotioneel onvoldoende beschikbaar zijn voor hun kinderen en niet meer responsief en sensitief op hen kunnen reageren. Daar kunnen die ouders niets aan doen, maar dit is wel beschadigend voor hun kinderen. Als hulpverlening dan onvoldoende oplevert, is een uithuisplaatsing soms niet te voorkomen.

Het beeld dat kinderen van toeslagenouders onterecht uit huis zijn geplaatst en/of ten onrechte niet zijn teruggeplaatst is onjuist en ongenuanceerd.

De toeslagenaffaire staat overigens los van de problemen in de jeugdzorg. Ja, er zijn problemen, door wachtlijsten, bureaucratie, personeelstekorten en een gebrek aan middelen, maar die problemen kunnen de jeugdzorgmedewerkers niet worden verweten. Zij moeten in zeer moeilijke omstandigheden werken aan weerbarstige problemen. De crisis in de jeugdzorg is het gevolg van politieke keuzes die gesanctioneerd zijn door dezelfde Tweede Kamerleden die nu zo hoog van de toren blazen. Maar dat was met de toeslagenaffaire ook al het geval.

***Marieke Engbers** is kinderrechter.*